

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

პროლეტარიატის შემოღობა

კავკასიის კავშირის ორგანო რ. ს. დ. მ. პ.

№ 9.

1 (14) ივლისი 1905 წ.

№ 9.

ამხანაგი ალექსანდრე წულუკიძის ხსოვნას!

6-ივნისს, დილის 1-სათზე, ქალაქ ქუთაისში, მშობელთა ოჯახში გარდაიცვალა ჩვენი საუკეთესო ამხანაგი „სანდრო“, ალექსანდრე წულუკიძე. გარდაიცვალა ის 24-დღის საშინელი ტანჯვის შემდეგ „ტუბერკულოზის მენინგიტისაგან“. ექიმთა, აზრით, ეს სენი განვითარდა მასში უცებ და მსწრაფლად; ამხ. სანდრო ამ ბოლო დროს უკიდურეს აღშფოთებულ მდგომარეობაში იყო პარტიულ მუშაობისაგან და „ბაცილებმა“ ადვილად დაიმორჩილეს მისი დასუსტებული ნერვები; — ამიტომ სამკურნალო მეცნიერების ყოველი ცდა — გადაერჩინათ უდროვო სიკვდილს სიცოცხლისა და მოქმედების ასე ძლიერ მომწყურვალე მეგრძოლი რევოლუციონერი — ამით ჩაიარა. დაცა მეგრძოლი ბძოლის ევლზე!...

ალექსანდრე წულუკიძე (1876—1905)

„ДЫХАНИЕ ПОШЛОСТИ ТВЁЯ ДЫШАТЬ МЫШАЛО“, — ასეთი სიტყვები იყო ამოქარგული ქუთაისის მოსწავლე ქალთა ერთ გვირგვინის წითელ ლენტზე! და, მართლაც ის მყარლი სუნი, რომელიც ასდის თვითმპყრობელობის დამპალ მძოვრს, სწამლავდა ჩვენს სანდროს; მარა ამით მკირვდაც არ შესუსტებია მას რევოლუციონერი ენერგია, — პირ-იქით ის უფრო-და-უფრო მდგრად იბრძოდა დაჩაგრული კაციობრიობის ბედნიერებისა და

სახიზარულო დღეების მოახლოების კითხვით ბუნებით სუსტმა სხეულმა, რასაც ამ უკანასკნელ 4—5 წელს ზედ დაერთო საშინელი სეპტიკური — ვერ აიტანა!.. კავკასიის პროლეტარიატი და განსაკუთრებით მისი ნაწილი — ქართველი პროლეტარიატი მას საკმაოდ იცნობს...

რამდენათ მას იცნობდნ და უყვარდათ პროლეტარიატს და ღატაკ სოფლებით — ამას გვიჩვენებს ის გარემოება, თუ როგორი დიდებითა და პატივისცემით გასვენეს მათ ჩვენი სანდრო 12 ივნისს დაბა ხონში (ქუთ. გუბ.). საშინელი კოკისპირული წვიმის დროს კუბო განსვენებულის ნეშტით ხელით მიქონდათ 25—26 ვერსის მანძილზე ქ. ქუთაისიდან დ. ხონამდე უმთავრესათ მუშებსა და გლეხკაცებს. ამას ზედ დაუმატეთ: აუარებელი რიცხვი გვირგვინებისა (80-ზე მეტი) კავკასიის პროლეტარიატისა და გლეხ-კაცობისაგან; წითელი დროშები, რომელნიც მრავალ-რიცხოვან ხალხს უძღოდა წინ და მიფრიალებდა.

ქ. ქუთაისის ბოლომდე გამცილებელი ხალხი იყო რამდენიმე ათი ათასი, ხოლო ქალაქ გარეთ დაბა ხონამდე არა ნაკლებ 7—8 ათასისა; ორი სპეციალური გუნდი მომდერალ მუშებისა, რომელნიც მარსელიეზასა და სხვა რევოლუციონერ სიმღერებს მღეროდნენ; და მთელი ეს აუარება ხალხი, ერთობაშია გრძნობით აღტაცებული, მიმდევრით კუბო უკან მიმყოლი, მიუხედავად ქვეყნისა და გრგინვა-წვიმისა; სიტყვები, რიცხვით უთვალავი სიტყვები განვენებულის ბინიდან გამოტანის შემდეგ მთელ გზაზე სამარის კარამდე; — სიტყვები ქართულ, რუსულ და სომხურ ენებზე; სიტყვები მუშებისა, გლეხკაცებისა და ბევრი სხვა ამხანაგებისა, რომლებიც კავკასიის პროლეტარიატისა და გლეხკაცობის სხვადასხვა ორგანიზაციების წარმომადგენლები იყვნენ; სიტყვები, რომელნიც ყველა უცილობლად თავდებოდნ მოწოდებით: „**მის თვითმპყრობელობა, გაუმაჯკოს სოციალიზმს!**“ და სხვა! — და მასვე იმეორებდა გრგვინვით მრავალ-რიცხოვანი ხალხი... აი, როგორ გააცილა ნეშტი თავისი მეგრძოლი ამხანაგისა კავკასიის პროლეტარიატმა!.. ყოველივე ეს ძნელ დასაჯერებელი, ზღაპრული ამბავია იმ მკითხველთათვის, ვინც არ დაესწრო ამ ისტორიულ დასაფლავებას... მარა, ყოველივე ეს ასე იყო და

თითქმის ბევრი ამაზე მეტიც... ხოლო ჩვენ-
თვის შეუძლებელია ყოველივე იმის აღწერა, რაც
ამხანაგ სანდროს დასაფლავების დღეს მოხდა!...

ადმინისტრაციამ ყურები ჩამოყარა და თა-
ვი ჩაქინდრა: მიუხედავად იმისა, რომ წინა
დღით გვემუქებოდნენ გაიძვრა გუბერნატორი კა-
ლაჩევი და პოლიციისტიერი; მთელი პროცესია გა-
სვენებისა დილის 9 საათიდან მოკიდებული საღა-
მოს 9 საათამდე „მშვიდობით“ და „კახაკების“ და-
უსწრებლათ გავიდა. ეტყობოდა, რომ პოლიცია,
ამ წლის დასაწყისს ქ. ქუთაისს ჩვენი ამხანაგების
დასაფლავების დროს მომხდარ შესანიშნავი დემო-
ნსტრაციების შემდეგ, „მოქვიანებულა“ და გონი-
ვრულათ მიიმაღა საღაც 12 ივნისს უფრო დიად
დემონსტრაციის დროს. სწორეთ, რომ ესტქვათ
თვითმპყრობელობა ამ დღეს მოგვეჩვენა, მარა მხო-
ლოდ მოგვეჩვენა, როგორც აჩრდილი წარსული-

თი ქართლის მაგივრათ ქალაქის ბოლოს,
მოქალაქი ტერანტოვისა და ათიოდე პოლიციე-
ლების სახით... რასაკვირველია, პოლიციამ, ალბათ,
წინააღმდეგობა გაუწია ყურები ბამბით, რომ არ
მოესმინა „ღვთისა და მეფის მგომბი“ სიტყვე-
ბი რევოლუციურის სიმღერისა... ხოლო მი-
სი თვალები, ეჭვი არაა, დაბრმავდნენ იმ მომხიბ-
ლავი დიადი სურათით, რასაც წარმოადგენდა უთ-
ვალავი ხალხის მდგარი მსვლელობა თავის უცე-
ლელ და შეუდრეკელ მებრძოლ ამხანაგის—რევო-
ლუციონერ-სოციალ-დემოკრატის—კუბოს უკან...

აი, მოკლეთ ბიოგრაფიული ცნობები განსვენე-
ბულ ამხანაგის შესახებ.

ჩამომავლობით—თავად წულუკიძეთ ეკუთვნო-
და. მხეცურმა წესწყობილებამ აღრე გაისრო-
ლა ის შეკოლიდან... მარა ის არ შთაინთქა ქარ-
თველ „სახელოვან“ თავად-აზნაურობის ქაობში, რო-
გორც მრავალი მისი წრის შეილები... 1896 წლი-
დან (მაშინ ის 19—20 წლის თუ იქნებოდა) ის
დაუახლოვდა ქართველ ახალგაზდა მარქსისტებს
და სოციალდემოკრატების ჯგუფს, რომელიც მა-
შინ უკვე იწყებდა პრაქტიკულათ მუშაობას. მეც-
ნიერების შესწავლის წყურვილმა და იმ აზრმა,
რომ სოციალდემოკრატიულ მუშაობისთვის მეტად
დღის ჰომბადება საჭირო, ის გაიტაცეს მოსკოვში.
სადა ქართლის განსაფლავებაში მან საფუძვლიანად
და საპოლიტიკო ეკანომიის საუკეთესო მწე-
რე განსაკუთრებით-კი მარქსი და ენგელსი და
საბოლოო შედეგად ჯანით დაბრუნდა ქ. თბილის-
ში. აქ ის ცხოვრობს თავის ოჯახობით, როგორც
პროლეტარი, რადგან იძულებული იყო აუტანელი
შრომით მოეპოვა საზრდო. ამასთანავე ის მეცადი-
ნეობს მუშათა წრეებში და ყოველივე პარტიულ
მუშაობაში ქ. თბილისში მხურვალე მონაწილეობას
იღებს... ასე მოღვაწეობს ის ერთ წლის შემდეგ ქ.
ბათუმში. 1902 წლიდან მისი სიმრთელე შესამჩნე-
ვათ შეიკრა: ის იძულებულია დაანებოს სამსახურსა
და ლუკმა-პურისთვის მუშაობას თავი და გადმოსა-
ხლდეს ქ. ქუთაისში, სადაც აქტიურ მონაწილეო-
ბას იღებს გურიისა და იმერეთ-სამეგრელოს კომი-
ტეტების დაარსებაში... კავკასიის კავშირის მეორე
კრებაზე ის იყო იმერეთ-სამეგრელოს კომიტეტის
დელეგატით... მას ირჩევენ კავშირის კომიტეტში,

სადაც ის დარჩა წევრად სიკვდილის დღემდე... ის
იყო კავკასიის კავშირის ერთი საუკეთესო ამხანაგი
—მოღვაწეთაგანი, სერიოზულათ მომზადებული და
ყველაზე უფრო გულ-მხურვალე მომხრე პარტიული
„უმრავლესობისა“...

მას ნათლათ ქონდა, წარმოდგენილი თუ რა მდგო
მარეობაშია პარტიული საქმე დღეს კავკასიაში, მა-
რა მაინც, მიუხედავად პარტიული კრიზისისა, მან
და სრული რწმენით გაიძახოდა სიკვდილის წინ:
„იდეა (აზრი) მაინც გაიმარჯვებს!“ — დიხაბ, „გა-
იმარჯვებს იდეა“, ამხანაგო-მეგობარო! და ამ გა-
მარჯვებაში შენც არა მცირედი ღვაწლი მიგიძღვის
პარტიის წინაშე!.. პროლეტარები და სოფლის და-
ტაქანი არ დაგივიწყებენ, როგორც ერთ გულ-
წრფელ მებრძოლთაგანს თავისუფლებისა და სოცია-
ლიზმისთვის!

ამოჯლიშვიტა რ. ს.-დ. მუშათა პარტიის მესამე კრებისა კავკასიაში მომხდარ ამგავის გამო.

იღებს—რა მხედველდაში:

- 1) რომ კავკასიის სოციალ-პოლიტიკური ცხოვრების
განსაკუთრებული პირობები ხელს უწყობენ ჩვენს პარტიის
უფრო მებრძოლი ორგანიზაციების შექმნას;
- 2) რომ კავკასიის მცხოვრებთა მეტი ნაწილის რევოლუ-
ციონურმა მოძრაობამ, როგორც ქალაქებში, ისე სოფლებში,
უკვე მიღწია მთელი ხალხის აჯანყებამდის თვითმპყრობე-
ლობის წინააღმდეგ;
- 3) რომ თვითმპყრობელი მთავრობა უკვე გზავნის ჯარს
და არტილერიას გურიაში და ემზადება სრულებით განა-
ღებურს აჯანყების ბევრი საუკეთესო ბუდე;
- 4) რომ თვითმპყრობელობის გამარჯვება კავკასიის ხალ-
ხთა აჯანყებაზე, რაიცა გადვილებულია იქაური მცხოვრე-
ბთა გვარტომობრივ სხვა-და-სხვაობით, მეტად საზარალო
და მავნებელი იქნება თავისი შედეგით მთელი რუსეთის
საერთო აჯანყებისათვის,

მესამე კრება რუს. სოც. დ. მუშათა პარტიისა, რუსეთის
შეგნებული პროლეტარიატის სახელით, უგზავნის მხურვალე
სალამს კავკასიის გმირ პროლეტარიატსა და გლეხკაცობას
და ავალებს პარტიის ცენტრალურ და ადგილობრივ კომი-
ტეტებს, მიიღონ ყოველ გვარი ენერგიული ზომები, რომ
რაც შეიძლება, ფართეთ გაავრცელონ ცნობები კავკასიაში
საქმის მდგომარეობის შესახებ ბრძოლებით, მიტინგებით,
მუშათა კავშირებით, წრეებში საუბრების გამართვით და სხვა
საშუალებით, და აგრეთვე დროზე დამზადება აღმოუჩინონ
კავკასიის, რითაც კი ეს შესაძლებელი იქნება.

ივნისი 1905 წ.

კიდევ გაიფიცა თფილისი! რამდენიმე ათი ათასმა
პროლეტარმა ხელი აიღო თავის სამუშაოზე, მია-
ტოვეს სახელოსნოები და დაზგები და ორგანიზაციის
მოწოდებისამებრ თავისი ძალა წინ დაუყენეს თვით-
მპყრობელობას! ყოველივე წარმოება შეჩერდა, შე-
წყდა ვაჭრობა! ქალაქის ქუჩები, რომლებზედაც წი-
ნეთ შეუწყვეტელი ხმაურობა იყო, —ახლა თითქმის
მომკვდარაა, ისე მიწყნარებულა. აღარ მოისმის
ჩვეულებრივი ძახილი კინტოებისა, საქმის ხალხი
აღარ სრევა ბუზებივით ქუჩებზე—ამის მაგიერ მო-
ისმის ნელა მოსიარულე დარაჯების ფეხის ხმა, და
ხან-და-ხან ველური ყვირილი პოლიციელის ან კა-
ზაკისა დაგვიანებულ მგზავრის მიმართ! ქუჩები, ასე
გეგონება, სამხედრო ბანაკიაო, მცხოვრებლები იმ
გრძნობენ თავს თავიანთ სახლებში, როგორც ალყა

შემორტყმულ ციხეებში. „ხორცი არ არის“, „პუ-რი ვერ ვიშოვებ“, „ხვალ აღარც წყალი გვექნება“, აი რა სიტყვები მოისმის ყოველი მხრიდან; განსაკუთრებით შეშინებული არიან მხდელი მსხვილი და წვრილი ბურჟუები. მხოლოდ ასეთ დროს ხედავენ იგინი ნათლად მუშის მკლავის სიძლიერეს, გრძნობენ, რომ მთელი მათი ცხოვრება მშრომელ ხალხზეა დამოკიდებული: სრულიად საკმაოა ორი-სამი დღით გაჩერდეს მათი მასულდგმულებელი პროლეტარის მარჯვენა, რომ მათ თვალწინ საზარელი აჩრდილის სახით აიშართოს შიშის მომგვრელი შიმშილი.

რამ აიძულა ახლა თფილისის პროლეტარები საერთო გაფიცვა გამოეცხადებინათ, რათ მიმართეს მათ იმ ძლიერ იარაღს, რომელსაც მუშათა კლასი ახლანდელ საზოგადოებრივ წეს-წყობილებასთან საბოლოოველად ხმარობს? რა სახისაა ის ახალი ბოროტ-მოქმედება მთავრობის თუ ბურჟუაზიის, რომელმაც ჩვენ მუშებს მყის დაავიწყებინა გუშინდელი და გუშინ-წინდელი გაფიცვებით გამოწვეული გაჭირვება და შიმშილი და ახალი გაფიცვის აუცილებლობა თვალ წინ დაუყენა? რას მოითხოვენ გაფიცული მუშები?

დიდი ხანია, მთავრობა ცდილობს თფილისის მუშებში უთანხმოება ჩამოაგდოს. აქ, როგორც კავკასიის სხვა კუთხეებში, მთავრობა ერთსა და იმას ვე ხრიკს მიმართავს თავის ბინძური საწადელი-განსახორციელებლათ: უმთავრესი მისი ხრიკია, რამენაირად მტრობა და მძულვარება დათესოს კავკასიის სხვა-და-სხვა ერებს შორის და გაავრცელოს მუშებში ის აზრი, თითქო ერთი ერთი მეორე ერის მყვლეფელი იყოს. ძირითადი პრინციპი ყველა მტარვალის მთავრობისა გამოიხატება შემდეგ სიტყვებში: „დააწაფილ და ისე განაგე“—და ამ პრინციპით ურცხვან და თავ-აშვებულათ სარგებლობენ ჩვენი მტარვალის მონა მორჩილები. აღმოსავლეთ ამიერ-კავკასიაში ასეთი აზრების გავრცელებამ გასავალი იშოვა: აღმინისტრაციამ შესაფერად ისარგებლა თათრების პოლიტიკურათ ჩამორჩენით; ეს შეუღნებელი მასსა მან შეიარაღა, გაწოტნა და მიუსია სამხებს, რომელთა რევოლუციონერული მოძრაობა თვალსაჩინოთ ემუქრებოდა არსებულ პოლიტიკურ წყობილებას. მთავრობის აგენტთა ასეთი მოღვაწეობის ნაყოფი იყო სწორეთ ბაქოში მომხდარი ხოცვა-ჟლეტა და ნახიჩევანის და ერევანის დარბევა-განადგურება. დასავლეთ ამიერ კავკასიაში ასეთმა აგენტაციამ მაინცა-და-მაინც ვერ მოიკიდა ფეხი. ფუქათ ჩაიარა მთავრობის პრესის ოინებმა, რომელიც რამდენიმე წლის განმავლობაში გულმოდგინეთ ცდილობდა მტრობა დაეთესა სამხებსა და ქართველებს შორის და ეს ორი ერთი ერთმანეთისთვის მიესია. სოციალდემოკრატიულმა მოძღვრებამ, რომელიც პოლიტიკით მოედო მასს, ნათლათ დაინახვა სამხებსაც და ქართველებსაც ყველა ერის მუშების კლასობრივი სოლიდარობა. რაც უფრო მეტი დრო გადიოდა, მით უფრო მტკიცდებოდა და იზრდებოდა კლასობრივი თანხმობის იდეა მუშათა მასსაში, მთავრობა იმედს კარგავდა და გული სწყდებოდა, რადგან მომხმ და ქართველ მუშების გადაკიდებას ვერ ხერხებდა. მაშინ მან რუს მუშებს მიმართა. აი

როგორ აუხსნა მათ ადგილობრივი პროლეტარიატის თვითმპყრობელობასთან ბრძოლა: აქაური მუშები მისთვის იბრძვიანო, ბრძანა მთავრობამ, რომ მათ სურთ დაარსონ თავისი საკუთარი, სომეხთა და ქართველთა, სახელმწიფო, რომელშიაც არც ერთ რუსს არ აცხოვრებენო. ამნაირ სულელურმა აზრმა მომხრეები იშოვა რუს მუშების შეუღნებელ ნაწილებში; შესდგა პატარა წრე უგუნურ მუშებისა სამისიონერო ეკლესიის ხუცესის ხელმძღვანელობით და მჭიდროთ დაუკავშირდა პოლიციას: ეს შეუღნებელი ხალხი ცდილობდა ჩაეშალა სოციალდემოკრატიების მოღვაწეობა, გვემუქრებოდა, მოძრაობის მოთავეებს გავცემთო და სხვა. ასეთმა მოქმედებამ, რასაკვირველია, ძალიან გაამწვავა ამ „პატრიოტთა“ და აქაურ მუშათა ურთიერთობა. („პატრიოტები“, განსაკუთრებით, გულმოდგინეთ ამტკიცებდნენ, სოციალდემოკრატიები—მხოლოდ აქაურებიანო). ზოგიერთი გაფიცვის მომხრე მუშა ფიქრობდა, რომ რამდენიმე უმთავრეს „პატრიოტის“ თავიდან მოშორება შეაჩერებდა მანვე მოძრაობას და ტერრორს მიმართეს ამ მოხალისე ჯაშუშების წინააღმდეგ; მათ ეგონათ, რომ ძალით მაინც აიძულებდნენ მუშის სახელის შემლახველ საქციელზე ხელის აღებას. უფრო გამოცდილი და შეგნებული ამხანაგები, რასაკვირველია, იმ აზრს ადგენ, რომ თვითმპყრობელობის გათახსირებულ აგენტთა აგენტაციის წინააღმდეგ და შეუღნებელი მასის თვითმპყრობის დამცველთა რაზმში გადასვლის შესაჩერებლათ—საუკეთესო იარაღს სოციალდემოკრატიული მოძღვრებია გავრცელება და მუშებისთვის ნამდვილ კლასობრივი ინტერესების გამორკვევა შეადგენს. მარა შეგნებულ ამხანაგთა აზრმა არავითარი ნაყოფი არ მოიტანა. მკვლელობა გახშირდა. „პატრიოტები“-ც პოლიციის და კაზაკების დახმარებით დღისით, აშკარათ იჭერდნენ შეგნებულ მუშებს და „საეჭვო პირთ“, სცემდნენ მათ და პოლიციაში აგზავნიდნენ. „პატრიოტების“ ორი მეთაურის მოკვლის შემდეგ, კიდევ უფრო გამწვავდა მდგომარეობა. ახლა ქუჩაზე გამოსვლაც საშიში გახდა: ისე დღე არ გაივლიდა, რომ რამდენიმე კაცი არ ეცემათ და არ ეწვალეხათ. საავადმყოფოში მიყავდათ დაბეჭილი, ცოცხალ-მკვდარი ამხანაგები. პოლიციელი „პატრიოტები“, როგორც მოსალოდნელი იყო, ხულაგანებათ გახდნენ. იგინი არ დაკმაყოფილდნენ ქუჩებზე გმირული თავ-დასხმით და იქამდისაც მივიდნენ, რომ გამართეს კრება დიდუბეში ჯარის და პოლიციის მფარველობით. ამ კრებაზე გადასწყვიტეს ხელი აიღონ მუშაობაზე, სანამ სახელოსნოებში ერთი ადგილობრივი მუშა კიდევ იქნება, მოსთხოვონ მთავრობას იარაღი „თავის დასაცველათ“ და სამაგიეროთ შეჰპირდნენ, სოციალისტურ მოძრაობის ყველა მოთავეებს ხელში მიგცემთ ჟანდარმებსო. პოლიცია აღტაცებით შეეგება ხულიგანთა ასეთ გადაწყვეტილებას და მეფის სატრაპის, ვორონცოვ-დაშკოვის ნება-რთვით, შეიარაღებული ხულიგანები „მამაც ჯარის“ დახმარებით დაერივნენ ნაძალადევისა და დიდუბის მშვიდობიან მცხოვრებლებს. შეგნებულმა პროლეტარიატმა საერთო გაფიცვით გასცა პასუხი ასეთ აღვირ-წახსნილ ძალმოპყრობას და თავის მოთხოვნებში უმთავრეს მუხ-

ლათ ხულიგანთა იარაღის ახლად და მრქალაქეთა დასაცველათ სახალხო მილიციის დაარსება წამოაყენა. მოძრაობა დღითი დღე იზრდება და აი სხვა ადგილებშიაც ჩაკვესა თავისი ნაპერწკალი. გაიფიცა გორი და ხაშური! გაფიცვას შეუერთდა წვრილი ბურჟუა, მედუქნეები და ქალაქის თვითმმართველობაში მოსამსახურეებიც.

გაფიცვის საბოლოო დაფასება ჯერ-ჯერობით ნადრევი, რადგან მისი შედეგები ჯერ არ გამოჩვენულა. მარა, თვით ის ფაქტი, რომ რამდენიმე ათასი პროლეტარი ძმური თანხმობით დაიძრა წინ, რათა შებრძოლებოდა მთავრობის ბინძურ განზრახვას, რომელსაც კავკასიის სხვა-და-სხვა ერებს შორის რომის ატეხა შეადგენდა, — ნათელი მაჩვენებელია იმის, რომ პროლეტარიატმა შეიგნო ნამდვილი ხასიათი მთავრობის ოინებისა, მუშა ხალხი გაიჟლინა მთავრობისადმი შეურთხველი მძულვარებით და მზათა შეურყეველი ენერგიით აღჭურვილმა მჭიდროდ შეკავშირებული რაზმები გააქანოს მისი სიმაგრეების დასანარცხავათ. შორს არ არის უკანასკნელი, თავდაუზოგავი იერიშის წამიც, და კავკასიის პროლეტარიატი შესაფერ ალაგს დაიქერს იერიშით მიმავალ რაზმებში.

მესამე კრება. *)

ხანგრძლივი, თავ-გამოდებული ბრძოლა კრები-სათვის რ. ს.-დ. მ. პ.-ში, როგორც იყო დამთავრდა. მესამე კრება მოხდა. მისი ნამუშევარის სრული დაფასება მხოლოდ იმის მერე იქნება შესაძლებელი, როცა ოქმები (პროტოკოლები) გამოქვეყნდება. დღეს-დღეობით ჩვენ გვინდა ვისარგებლოთ მხოლოდ უკვე გამოცემულ „უწყებით“, და კრებაზე დასწრებულ ამხანაგთაგან გადმოცემულ შთაბეჭდილებებით, და აღვნიშნოთ უმთავრესი მუხლები პარტიულ განვითარებისა რომელიც მე-III-ე კრების დადგენილებებში აღიბეჭდა.

რუსეთის შეგნებულ პროლეტარიატის პარტიამ თვის მესამე კრებას სამი მთავარი კითხვა წარუდგინა გადასაწყვეტათ: პირველი — პარტიული კრიზისი-განხეთქილება, მეორე, უფრო მნიშვნელოვანი კითხვა — როგორი ფორმა მიეცეს საზოგადოთ პარტიის ორგანიზაციას, მესამე, — მთავარი კითხვა — როგორი ტაქტიკა ჩვენთვის საჭირო დღევანდელ რევოლუციონურ მომენტში. განვიხილოთ, როგორ იქნენ ეს კითხვები გადაწყვეტილი. ნაკლებად არსებითი კითხვიდან უფრო მნიშვნელოვან კითხვაზე გადავიდეთ.

პარტიული კრიზისი უკვე თავის-თავად გადასწყვედა, რაკი კრება მოწვეულ იქმნა. განხეთქილების საფუძველს, როგორც იცით, ის შეადგენდა, რომ მე-II-ე კრების გაკერპებული უმცირესობა ცივ უარზე იყო, უმრავლესობას არ დავემორჩილებიო. ფაქტიურად პარტია დიდი ხანია გაყოფილი იყო, მაგრამ ეს გაყოფა, გარეგან მოჩვენებულ ერთობაში გახვეული, პირმოთენდ იმალებოდა, — სკდილობდნ მე-III-ე კრება, რაც შეიძლება, შორს გადაედოთ; ყველა ეს კრიზისი აქიანურება, პარტიის გაწამებას სამზღვარი არ უჩანდა, და გამწარებული უმრავლესობა ყოველ საშეალებას ეძებდა, რომ ამ

ათუანელი მდგომარეობიდან როგორმე გამოსავალი ჩქარა ეპოვნა. კრებამ მოგვცა ეს გამოსავალი; მან „უმცირესობას“ გადაქრით ასეთი კითხვა დაუყენა: სცნობ თუ არა „უმრავლესობის“ გადაწყვეტილებებს? ე. ი. ან, — ფაქტიურად აღდგენილი იქმნეს პარტიის ერთობა, ან არა და ბარემ ფორმალურადაც დასრულდეს ამ ერთობის დარღვევა. „უმცირესობამ“ მეორე გზა ირჩია, გაყრა ამჯობინა. მიუხედავად იმისა, რომ სრულ-უფლებიან ორგანიზაციათა უმრავლესობის უეჭველი სურვილი ის იყო, რომ კრება მომხდარიყო, საბჭომ უარი განაცხადა, — კრებაში მონაწილეობას არ მივიღებო, მთელი „უმცირესობა“ კრებაზე არ გამოცხადდა, და ეს, როგორც უწყებაშია ნათქვამი, უკანასკნელი ნაბიჯი იყო „უმცირესობისა“, რასკოლისკენ გადადგმული. აქ ჩვენ არ შევჩერდებით კრების ფორმალურ კანონიერებაზე, ის უკვე საგსებით დამტკიცებულია უწყებაში. ის საბუთი, რომ კრება, მოწვეული არა საბჭოს მიერ, ე. ი. არა პარტიის წესდებისამებრ, — უკანონოაო, სერიოზული ყურადღების ღირსიც არ არი, თუ პარტიული განხეთქილების მთელი ისტორია არ დაგვაფიწყდება. ყველასთვის, ვისაც-კი რაიმე პარტიულ ორგანიზაციის საფუძველი შეუგნია, ცხადია, რომ დისციპლინა დაბალ დაწესებულების მიმართ მხოლოდ მაშინ არის სავალდებულო, როცა დატულია დისციპლინა მაღალ დაწესებულების მიმართ: დისციპლინა საბჭოს მიმართ მხოლოდ მაშინ არის სავალდებულო, როცა თვით საბჭო მის მრწმუნებელთ ე. ი. კომიტეტებს და კრებაზე გამოხატულს კომიტეტების საერთო სურვილს ემორჩილება. ვინც ამ ანაბანას არ ეთანხმება, ის ძალა-უნებურად იმ საარაკო აზრს უნდა დაადგეს, რომ მრწმუნებულნი პირნი კი არ უნდა აგებდნენ მრწმუნებულთა წინაშე პასუხსა და ანგარიშს, არამედ მრწმუნებულნი მრწმუნებულთა წინაშე. მაგრამ, ვიმეორებთ, ამ კითხვის ჩხრეკა-ძიებაზე ბევრს აღარ შევჩერდებით, ჯერ ერთი იმიტომ, რომ აქ საქმის გარკვევას მხოლოდ ის ვერ შესძლებს ვისაც არა სურს გაერკვიოს, მეორე იმიტომ, რომ, რაკი-და რასკოლი მოხდა, ფორმალურ კითხვებზე დავა გაყრილ ნაწილთა შორის უაზრო და უნაყოფო დროს დაკარგავა-და იქნება. „უმცირესობა“ გამოეთიშა პარტიას — ეს მორჩენილი და გათავებული საქმეა. ერთი მისი ნაწილი, როცა წაიკითხავს კრების გადაწყვეტილებებს და მეტადრე კრების ოქმებს, დარწმუნდება, რომ ის ხმები, ვითომ „უმრავლესობას“ „უმცირესობის“ ძალაძალობით დაჩაგვრა ნდომებოდეს ქორი ყოფილა, ნახავს, რომ კრება „უმცირესობას“ საკმაო უფლებას ანიჭებს, მიხედება რასკოლის მანებლობას, და პარტიაში ისევ შევა. დანარჩენი ნაწილი, შეიძლება რამდენიმე ხანს კიდევ გაკოპდეს და პარტიული კრება არა სცნოს. და ამ ნაწილის მიმართ ის-ლა დაგვრჩენია: ვუსურვოთ, რომ ის, რაც შეიძლება ჩქარა თვის საკუთარ მთლიან ორგანიზაციათ დაეწყოს, ჰქონდეს საკუთარი წესდება და საკუთარი ტაქტიკა. რაც აღრე მოხდება ეს, მით უფრო ადვილი იქნება ყველა პარტიულ მუშაკთათვის ერთად და თვითუელისთვის ცალკე, გაირკვიოს რასკოლის მიზეზები და მსჯავრი დასდოს მას, მით უფრო ადვილი მისაღწევი იქნება

*) „პროლეტარი“ № 1.

პრაქტიკული შეთანხმება პარტიისა და მოწყვეტილ ორგანიზაციებს შორის, როცა-კი ამას ადგილობრივი მუშაობის საჭიროება მოითხოვს, მით უფრო ადვილად გაიკვლევა გზა პარტიის ერთობის მომავალ აღდგენისაკენ.

გადავიდეთ ეხლა მეორე კითხვაზე — გადასინჯოთ პარტიის საერთო ორგანიზაციული ნორმები. მესამე კრებამ მთელი წესდება გადასინჯა, და საკმაო არსებითი ცვლილებანი შეიტანა. — ცვლილება სამ საგანს შეეხო: ა) შეცვლილია წესდების პირველი პარაგრაფი; ბ) დანამდვილებით და დაწვრილებით განისაზღვრა ც. კ.-ს უფლებები და გაფართოვდა კომიტეტების ავტონომია; გ) შექმნილ იქმნა ერთი ცენტრი. რაც შეეხება კითხვას ყბად-აღებულ პირველ პარაგრაფის შესახებ, ის საკმაოდ გამოირკვა პარტიულ ლიტერატურაში. ბევრსა სცდილობდნენ, რომ მარტოვეს აბლა-უბლა ფორმულიროვკა პრინციპიულურად დაეცვათ, მაგრამ დამტკიცდა, რომ ასეთი დაცვა ძალიან შემცდარია. კაუცკიმ სცადა ამ ფორმულიროვკის გამოქომაგება პრაპრინციპიულურად, არამედ იმ მოსაზრებით, რომ ის რუსეთის კონსპერაციულ პირობებში უფრო მარჯვე, უფრო სახელდახელოაო, მაგრამ არც ეს მოსაზრება იქმნა შეწყნარებული — ყველამ, ვისაც კი რუსეთში უმუშავნიათ, იციან, რომ ასეთი სიმარჯვის მოსაზრებას ადგილი არა აქვს. ეხლა ისლა დაგვჩენია, რომ უცადოთ, — როგორ იმუშავებს მთელი პარტია წესდების ახალი პირველ პარაგრაფის გასახორციელებლად, და რას დაგვანახებს პირველი ნაბიჯი მისი ასეთი მეცადინეობისა. ვამბობთ და ხაზგასმითაც ვიმეორებთ, რომ მის გასახორციელებლად საჭირო იქნება, ვიმუშაოთ, და ძალიან ბევრიც ვიმუშაოთ. რომ ჩემი თავი პარტიის წევრად ჩავთვალო, „ერთერთ პარტიულ ორგანიზაციის ხელმძღვანელობის ქვეშ“, ეს სულ ადვილი საქმეა, ამისთვის არაფერი მუშაობა არ მოითხოვება, ვინაიდან ამ ფორმულაში არავითარი აზრი არა ყრიარა და ყოველთვის მეორე კრებიდან მესამემდის ლიტონი სიტყვა ყოფილა და მეტი არაფერი, რომ ფართოდ მოფენილი სხვა-და-სხვა გვარი ორგანიზაციები შეიქმნას, ვიწრო და კონსპერაციული ორგანიზაციებიდან მოკიდებული და გათავებული ფართო და რაც შეიძლება ნაკლებათ კონსპერაციული ორგანიზაციები ამისათვის მოითხოვება ხანგრძლივად, თავ-გამოდებული და მარჯვე ორგანიზაციული მუშაობა; ეს მუშაობა ეკისრება ეხლა ჩვენ ც. კ.-ს, და მეტადრე ადგილობრივ კომიტეტებს.

კომიტეტების საქმეა პარტიული ორგანიზაციის დამტკიცება, და ისინიც რასაკვირველია ეცდება ტყუილა მომიზეზებას არ გაჰყვებიან და რაც შეიძლება ბევრ პარტიულ ორგანიზაციებს დამტკიცებენ; იმათი ვალი იქნება მუშებ შორის ის აზრი გაავრცელოს, რომ საჭიროა, რაც შეიძლება მეტი სხვა-და-სხვა გვარი პარტიული მუშათა ორგანიზაცია დაარსდეს. სამწუხაროთ ჩვენ ამ ფრიად საინტერესო კითხვაზე მეტს ვეღარ შევჩერდებით. შევნიშნავთ მხოლოდ, რომ დღეს, რევოლიუციონერ ხანაში, განსაკუთრებით აუცილებელია, რომ სოციალდემოკრატიისა და ყოველგვარ დემოკრატიულ პარტიებ შორის ცხადო და თვალ-საჩინო წრე იყვეს გავლებული.

ასეთ წრეს ვერ გავავლებთ, თუ ჩვენი შრომა და ჯაფა იქით არ იქნება მიმართული, რომ პარტიულ ორგანიზაციების რიცხვი გაფართოვდეს და მათ შორის კავშირი განმტკიცდეს.

ერთი ცენტრის შესახებ ჩვენ ბევრს არას ვიტყვით. მესამე კრებამ ისეთივე დიდი უმრავლესობით უარჰყო „ორცენტრიანობა“, როგორითაც ისმეორე კრებამ მიიღო. ყველა, ვისაც ყურადღებით უღევნებია პარტიის ისტორიისთვის თვალ-ყური, ადვილად მიხვდება ამის მიზეზებს. კრება იმდენად ახალს არა ჰქმნის, რამდენადაც აღსატურებს და განამტკიცებს იმ.ს, რაც პარტიის თავ-გამოდებულ ღვაწლს გამოუმუშავებია; მეორე კრებამდის სიმტკიცის დედაბოძათ „ისკრა“ ითვლებოდა და მას მისცეს უპირატესობა. საეჭვოთ მიიჩნდათ, რომ რუსეთელ ამხანაგებს მეტი მნიშვნელობა ჰქონებოდათ, ვიდრე სამზღვარ-გარეთლებს. მეორე კრების შემდეგ სწორეთ სამზღვარ-გარეთლებმა გამოიჩინეს ნაკლები სიმტკიცე, სწორედ „ისკრის“ რედაქციაში იჩინა რყევამ თავი, — პარტია-კი გაიზარდა — და შესამჩნევად და უეჭველათაც გაიზარდა — სწორედ რუსეთში. ამიტომ ის დადგენილება მესამე კრებისა, რომლის ძალითაც ცენტრ. ო.-ს რედაქციას ც. კ.-ი ნიშნავს, რათქმაუნდა თანაგრძნობას ჰპოვებს პარტიის ურიცხვ მუშაკთა შორის. დასასრულ კრება ეცადა ფორმალური დადგენილებებით დანამდვილებით და სისწორით განესაზღვრა ც. კ.-ისა და ადგილობრივ კომიტეტების უფლებები, განესაზღვრა იდეური ბრძოლა და დემოკრატიული კინკლაობა, და ეს განსაზღვრა ბუნებრივი აუცილებლობით გამომდინარეობდა მთელი პარტიული ცხოვრების მსვლელობით მეორე კრების შემდეგ; ამით მესამე კრებამ ბოლო მოუღო იმ „უმცირესობის“ მიერ გამოგონებულ ზღაპრებს, რომლებსაც ის „გაძლიერებულ დაცვას“ ეძახდა; რაში მდგომარეობდა ეს ფორმალური დადგენილემანი ე. ი. წესდების ცვლილებანი, ამას აქ აღარ გავიმეორებთ, რადგანაც ეს უწყებდანა სჩანს. აღვნიშნავთ მხოლოდ ორ საგანს; ჯერ ერთი, შეგვიძლიან იმედი ვაქონოთ, რომ ლეტერატურის გამოცემის უფლება და კომიტეტების „раснасиживание“-საგან, (ანუ დაშლისაგან) უზრუნველ ყოფა პარტიდან გასულ ნაციონალურ ს.-დ.-ულ ორგანიზაციებს გაუადვილებს პარტიაში დაბრუნებას. მეორე, — კრებამ ადგილობრივ კომიტეტთა პირადი შედგენილობის ხელ-შეუხებლობა დააწესა, მაგრამ რადგანაც ამ ხელ-შეუხებლობით შეიძლება ბევრგან ავთ ესარგებლათ და სრულიად უვარგისი კომიტეტების „გადაუყენებლობა“ აეხირობინათ, ამიტომ გამოუმუშავებულ იქმნა წესდების მეცხრე პარაგრაფი. ამ პარაგრაფში დასახელებულია ისეთი პირობა, როცა შეიძლება კომიტეტის გადაყენება, — ეს მაშინ, როცა პარტიულ ორგანიზაციებში მყოფ მუშების სამი მეოთხედი ამას მოითხოვს. ვნახოთ რას გვეტყვის გამოცდილება, როგორ გადასწყვეტს პრაქტიკა. მიუდგება თუ არა ეს წესი პარტიულ ცხოვრებას.

ეხლა გადავალთ კრების უკანასკნელ და უფრო მნიშვნელოვან საგანზე — პარტიულ ტაქტიკის გამოუმუშავებაზე. რევოლიუციების სათითაოდ განხილვა,

მათი შინაარსის დაწვრილებით ახსნა აქ უალღო იქნება. შეიძლება, ამისთვის ცალკე სტატიები შეიქნეს საჭირო, რომლებშიც უმთავრესი რეზოლიუციები იქნება განხილული. აქ-კი დაკასურათებით საერთო პოლიტიკურ მდგომარეობას, რომელიც კრებას უნდა გაერკვია. რუსეთის რევოლუციისაში ორნაირი მსვლელობა და ორნაირი ბოლოა შესაძლო. შესაძლოა, რომ წვრილმალ დათმობით, რომელიმე „შეზღუდვით“ კონსტიტუციის „ბოძებით“ მეფის მთავრობა გამოსხლტეს იმ მუხრუჭიდან, რომელშიც ის დღეს გაქაჩულია; ასეთი ბოლო ნაკლებათ მოსალოდნელია, მაგრამ თუ თვითმპყრობელობის საერთაშორისო მდგომარეობა გაუმჯობესდება, მაგ. იმ შემთხვევაში, თუ ზავი მისთვის ხელსაყრელი იქნება, თუ ბურჟუაზიის გამცემლობამ თავისუფლების მიმართ მალე იჩინა თავი, და ის თვითმპყრობელობასთან საქმეს შინაური მორიგებით გაათავებს, თუ აუცილებელი რევოლუციონური აჯანყება, ერთხელ მოხდება თუ მეტჯერ, ხალხის დამარცხებით გათავდება, მაშინ რევოლუციას ზემოთ ნაჩვენები ბოლო ექნება. მაშინ ჩვენ სოციალდემოკრატებს და მთელ შეგნებულ პროლეტარიატსაც მოგველის ხანგრძლივი უფერული დღეები; ბურჟუაზიის, როგორც კლასის მძვინვარე ვითომდა კონსტიტუციონური ბატონობა: მუშათა პოლიტიკური თვითმოქმედების ყოველნაირად დახშობა, მძიმე ეკონომიური პროგრესი ახალ პირობებში. რასაკვირველია, ჩვენ სულითარ დავეცემით, და ყოველი ცვლილებით ვისარგებლებთ მუშათა პარტიის დამოუკიდებელ ორგანიზაციის გასაფართოვებლად და გასამტკიცებლად, პროლეტარიატის პოლიტიკურად აღსაზრდელად ახალ ბრძოლაში. ამ მიზანს და დანიშნულებას გაუწია სხვათა შორის კრებამ ანგარიში—რუს. ს.-დ. მ. პ. საჯარო მოქმედების შესახებ რეზოლიუციისაში.

შესაძლოა და უფრო მოსალოდნელიც არის მეორე ნაირი ბოლო რუსეთის რევოლუციისა, სახელდობრ ის „სრული გამარჯვება დემოკრატიისა და მის სათავეში მდგარ მუშათა კლასისა“, რომელზედაც უწყებაშია ნათქვამი. მეტა იმაზე ლაპარაკი, რომ ჩვენ ყოველ ღონისძიებას ვიხმართ, რაც-კი ჩვენ ხელთ იქნება, რათა სწორედ ამ შედეგს მივადწიოთ და მოვსპოთ ისეთი პირობები, რომლებიც პირველნაირი შედეგის მოწვევს ხელუწყობენ. ობიექტური, ისტორიული პირობები რუსეთის რევოლუციის სასარგებლოთ ეწყობიან. უაზრო და სამარცხვინო ომმა ისეთი სასიკვდილო ყულოვი გამოსდო მეფის თვითმპყრობელობას, რომ რევოლუციონურ ხალხს ხელში მარჯვე დრო ეძლევა ფართო პრაპაგანდა გასწიოს მილიტარიზმის—მუდმივი ჯარების გასაუქმებლად და ხალხის შესაიარაღებლათ, — ყველა ამის განხორციელება ხალხის უდიდესი ნაწილის თანაგრძნობასა ჰპოვებს. თვითმპყრობელობის ხანგრძლივმა ბატონობამ იმოღვანა უკაყოფილება და ენერგია მოაგროვა ხალხში, რომ ამის მაგვარ რასმეს ისტორიას არ მოსწრება: დიდებულ მუშათა მოძრაობასთან ერთად იზრდება და ფართოვდება გლეხთა მოძრაობაც, ერთდებთან წვრილ-ბურჟუაზიულ-დემოკრატიის წარმომადგენელნი—თავისუფალ პროფესიის ხა-

ლხი. კვიმატმა ისტორიამ ეს არ აკმარა თვითმპყრობელობას, მას ისეთმა მეგობრებმაც-კი წიხლი ჰკრეს და უღალატეს, როგორიც არის სამღვდლოებ, რომელიც ოამოდენათმე მის საწინააღმდეგო ორგანიზაციის აღგენს, განზე სწევს და ანტერეკს პოლიციურ ბიუროკრატიზმის ჩაჩიოებს. სამღვდლოების ამოძრავება და მისგან ცხოვრების ახალ ფორმების ძიება, ქრისტიან-სოციალისტების, ქრისტიან-დემოკრატების გაჩენა, „ინოვერაციების“, სექტანტების ამბოხებანი და სხვა, ყველა ეს რევოლუციის არა ჩვეულებრივად უწყობს ხელს, და ეკვლისი და სახელმწიფოს განცალკევების აგიტაციისათვის მეტად ნაყოფიერ ნიადაგსა ჰქმნის. რევოლუციის—ნებით თუ უნებლიეთ, შეგნებულათ თუ შეუგნებლად—მომხრეთა რიცხვი დღეობით-კი არა საათობით იზრდება. უფრო-და-უფრო საიმედო ხდება, რომ რევოლუცია გაიმარჯვებს.

ეს გამარჯვება შესაძლოა მხოლოდ მაშინ, როცა პროლეტარიატი მთელ თავის ძალას მოიკრეფავს: ამიტომ ისტორია სოც.-დემოკრატიას დიდებულ მოვალეობას აკისრებს, როგორიც არა ქვეყნის მუშათა პარტიას არ უკისრია დემოკრატიულ რევოლუციის ღროს. ჩვენ უკვე გაკაფული გზა-კი არა გვაქვს გასავლელი, მოგველის არა თანდათანობითი მოსამზადებელი მუშაობა, არამედ დიდებული მძიმე საქმის შესრულება: აჯანყების მოწყობა, პროლეტარიატის რევოლუციონურ ძალთა შემოკრეფა, მთელი რევოლუციონურ ხალხის ძალთა თავის მოყრა, თვითმპყრობელობაზე შეიარაღებული იერიშის მიტანა, ღრობით რევოლუციონურ მთავრობის დაარსება. რეზოლიუციებში, რომლებიც ეხლა უკვე გამოქვეყნებულია, მესამე კრება ცდილობდა ამ დანიშნულებათათვის ანგარიში გაეწია, და შეგნებულ პროლეტართა ორგანიზაციებისათვის სახელმძღვანელო პრინციპები მიეწოდებინა.

რუსეთი დიდებულ წამს უახლოვდება: უნდა გადასწყდეს საუკუნეთა ბრძოლა ხალხის პროგრესიულ ძალთა და თვითმპყრობელობის შორის. ყველასათვის უკვე ექვს გარეშეა, რომ პროლეტარიატი ამ ბრძოლაში ყველაზე ენერგიულ მონაწილეობას მიიღებს, და სწორედ მისი მონაწილეობა გადასწყვეტს ამ ბრძოლას საბოლოოთ. ჩვენ, სოციალდემოკრატნი და ხელმძღვანელნი უარსთულობა გადასწყვეტს და ხელმძღვანელნი ყველაზე რევოლუციონური კლასისა, დავებმართ მას ფართო თავისუფლების მოპოვებაში და მაშინ ძლიერ-მოსილად გავწევთ სოციალიზმისაკენ.

**მესამე კრება კავკასიელ „მეუმცირესებმა“ სა-
მსჯავროს წინაშე.**

ჩვენმა კავკასიელმა „მეუმცირესებმა“ თავის ორგანო „სოციალდემოკრატიის“ მე-3 №-ში მესამე კრების წინააღმდეგ საომარი სტატია მოათავსეს. ისინი მესამე კრების ნამუშავეარის არსებით განხილვას არ გამოჰკიდებიან და საკმაოდ უცვნიათ რამდენიმე ქუჩაზე აკრებილ ქორის გამეორება, — კრება „მხოლოდ რასკოლისთვის, პარტიის გაყოფისთვის“ მოიწვიეს. უმრავლესობამ, როგორც იყო თავისას

მიადწია და „ლენინს და კომპ. მოუპოვია ის, რისთვისაც ეს ორი წელიწადია თავ-გამოდებით იბრძოდნენ“; კრება მოტყუებით არის შემდგარი, „ყალბი“, „სასიცხაო“, მასზე არ გამოცხადებულა დელეგატების საკმაო რიცხვით.

დავანებოთ თავი ყველა ამ კორებს, საქმისთვის უსარგებლო ლანძღვა-გინებას და გავჩერდეთ იმ კითხვაზე, მართალია თუ არა ჩვენი „უმცირესობა“, როდესაც კრების უკანონობა აუხირობია? რა საბუთები მოჰყავს? პირველად ისინი იმაზე უთითებენ, რომ უმრ. კომ. ბიუროსა და ც. კ.-ს შორის მომხდარ ხელშეკრულებით კრება კანონიერი მხოლოდ მაშინ იქნებოდა, თუ ყველა სრულ უფლებიან ორგანიზაციათა დელეგატების სამი მეოთხედი მოიყრიდა თავს. ც. კ.-სა და უმრ. კომ. ბიუროს წევრთა განმარტებიდან, რომელიც მათ მესამე კრების სხდომებზე წარადგინეს, სჩანს რომ ხელშეკრულების ამ მუხლით მათ სწადათ მხოლოდ ის, რომ კრებაზე რაც შეიძლება მეტი პარტიულ ორგანიზაციების წარმომადგენლობა უზრუნველ ეყოს და არა ის, რომ შეეცვალოთ პარტიულ წესდების ის მუხლი, რომლის ძალითაც კრება კანონიერია თუ მასზე თავ-მოყრილია ყველა სრულ-უფლებიან ორგანიზაციათა დელეგატების ნახევარზე მეტი. წესდების გამოცვლა მხოლოდ პარტიულ კრებას შეეძლო, ამიტომ უმრ. კომ. ბიუროსა და ც. კ. ამას თავს ვერ იღებდნენ. კრებაზედაც ითქვა და უწყებაშიც ნაჩვენებია, რომ 34 სრულ-უფლებიან ორგანიზაციებიდან 29-ს დელეგატი ე. ი. სამი მეოთხედი ორგანიზაციის წარმომადგენელი კრებაზე მიყვანილ იქმნენ ორგანიზაციულ კომიტეტის მიერ, და მაშასადამე ეს მუხლი ხელშეკრულებისა მათგან ასრულებულ იქმნა, მაგრამ მათი ბრალი არ იყო, რომ დელეგატების ერთმა ნაწილმა ფრაქციონური კონფერენცია ამჯობინა და კრებაზე არ გამოცხადდა. მეორე საბუთი წმინდა ფორმალურია: პარტიის წესდებისამებრ კრებას საბჭო იწვევს, ამ კრების წინააღმდეგი იყო პარტიის საბჭო, მაშასადამე კრება უკანონოა: მართლა ეს ასეა? მართალია, ჩვენი წესდების მუხლისამებრ კრებას პარტიის საბჭო იწვევს, და ამასთან ნაჩვენებია, რომ ის მოვალეა კრება მოიწვიოს, როცა ამას სრულ-უფლებიან ორგანიზაციების ნახევარი ითხოვს! მერე, თუ წესდებს თითონ საბჭო არღვევს, და კრების მოწვევის შესახებ პარტიის სურვილს არ ასრულებს, რა ქნას მაშინ პარტიამ? ნუ თუ უკრებოდ დაიჩქეს, თუნდაც ამის საჭიროებას დიდი უმრავლესობაც სცნობდეს?

როცა უმაღლესი პარტიული დაწესებულება პარტიის ნდობას ბოროტად ხმარობს, პარტიას ისღა დარჩენია, რომ თვითვე დაუყოვნებლივ მოუწოდოს კრებას, ამ ერთად-ერთ გამომხატველს პარტიის სურვილისას. ამ შემთხვევაშიც საქმე სწორედ ასეა. მიუხედავად იმისა, რომ მკაფიოდ გამოიხატა სურვილი 20 ორგანიზაციისა (34-დან) კრების მოწვევის შესახებ, მიუხედავად იმისა, რომ ც. კ. უცხადებდა საბჭოს საზღვარ-გარეთელ წევრებს—კრება აუცილებლად მოხდებოდა, თუნდაც საბჭო ამის წინააღმდეგი იყვნენ, უკანასკნელმა ხელ-აღებით გაილაშქრა პარტიის სურვილის წინააღმდეგ და მით თავისი თავი პარტიის გარეშე დააყენა. საბჭოს მეხუთე წევრი ამხ.

პლენარული იქამდისაც-კი მივიდა, რომ ც. კ. მოთხოვნისთვის ყური არ უგდო და საბჭოს სხდომაზე მოიწვია კრების შესახებ მოსალოაპარაკებლათ, თუმცა მას ეს უნდა ექნა, რადგან წესდება პირდაპირ მოითხოვს (ნახე „ც. კ. ღია წერილი პლენარული მიმართ“ „ვპერიოდი“ № 16). მაგრამ იქნება კრებაზე მართლა არ იყო ნახევარზე მეტი პარტიული ორგანიზაციები წარდგენილი. იქნება მართალია „სოციალდემოკრატი“, როცა ის მთავარ ბრალდებას იმაზე აფუძნებს—თქვენი უმრავლესობა ფიქტიური იყო? გავარკვეოთ. „სოციალდემოკრატი“ ამტკიცებს, კრებაზე მხოლოდ 15 სრულ უფლებიანი ორგანიზაციის დელეგატი დაესწრო, მაშინ, როცა „მეუმცირესეთ“ თითქმის 20 ჰყავდათო. პირველ ყოვლისა გიკვირს ის სითამამე, რომლითაც რედაქციას თვისი მკითხველები შეცდომაში შეჰყავს კრებაზე დასწრებულ ორგანიზაციათა ჩამოთვლის დროს. მაგალითად, სრულიად სამართლეს მოკლებულია, ვითომ კაზანის და ტვერის დელეგატები კრებაზე არა ყოფილიყვნენ. ტვერის კომიტეტმა, რაკი პარფუსმა მისი მანდატი არ მიიღო, ახალი დელეგატი გაგზავნა, რომელიც კრებას დაესწრო. კაზანის დელეგატმა-კი მოულოდნელ გარემოებათა გამო დაიგვიანა, და კრებაზე მივიდა მისი დამტკიცების შემდეგ. მაშასადამე ამ ორი ორგანიზაციის გამოკლება კრებაზე დასწრებულ ორგანიზაციებიდან რედაქციას ტყუილად მოუქეიფებია. მაგრამ ის მართლ ამაში არა სცდება. კრებაზე დასწრებულ ორგანიზაციათა რიცხვში ც. კ. არ არის ნაჩვენები, მაშინ, როცა ორგანიზაციათა საერთო რიცხვში ის ჩათვლილია. სრულ-უფლებიანი ორგანიზაცია პარტიაში 34-ია („სოციალდემოკრატი“ 33 ლებულობს,—ალბათ საბჭოს არა სთვლის) 71 ხმით. რომელთა შორის 33 ორგანიზაციას ოროლი ხმა აქვს, და პარტიის საბჭოს 5 ხმა—თვითთულ წევრს თითო ხმა—ჩვენი თვლით კრებაზე 34 ორგანიზაციიდან 22 დაესწრო, 46 გადამწყვეტი ხმით. მაგრამ თუნდაც რომ ის 5 ორგანიზაცია გამოვაკლოთ, რომელზედაც „სოციალდემოკრატის“ რედაქცია გვედავება, თუმცა მას არავითარი შესაწყნარებელი საბუთი არა აქვს ამისი, ე. ი. ნიკოლაევისა, ჩრდილო-დასავლეთისა, 2 კავკასიელი (თბილისისა და ბათუმისა) და ვორონეჟისა, მაინც მაშინაც-კი კრებაზე დასწრებული გამოვა 17 სრულ უფლებიანი ორგანიზაცია, 36 გადამწყვეტი ხმით (71 ხმიდან), სწორედ იმდენი რამდენსაც წესდებისამებრ მოითხოვს კრების კანონიერება. აი ეს კომიტეტები: პეტერბურგისა, მოსკოვისა, ტვერისა, ტულისა, ორლოვისა, ნიჟნი-ნოვგოროდისა, სარატოვისა, რიგისა, ურალისა, ოდესისა, კურსკისა, პოლესისა, ჩრდილოეთისა, ბაქოსი, იმერეთ-სამეგრელოსი, ცენ-რალ. კომ. სულ 34-დან 17 ორგანიზაცია 34 ხმით: მიუმატეთ ორი ხმა ც. კ. წარმომადგენელი საბჭოს წევრისა, და მიიღებთ 36 ხმას, ე. ი. ნახევარზე მეტს (71 ხმიდან). დეე თითონ მკითხველებმა დასდონ მსჯავრი იმათ ზნეობრივ ფიზიონომიას, რომელნიც, რათა თავი გაიმართლონ მათ მიერ შექმნილ რასკოლში, სარგებლობენ იმით, რომ ზოგმა ამხანაგმა არ იცის პარტიულ ცხოვრების ამბები, და ციფრებს დაუბრუნებლად ამხინჯებენ. როგორც

მოყვანილ გამოანგარიშებიდან ხედავთ, კრება კანონიერი იყო, თუნდაც ის კომიტეტებიც არ მიიღონ მხედველობაში, რომლებზედაც „მეუმცირესენი“ დაობენ. ნუ დაგავიწყდებათ, რომ კრებას დაესწრო ბევრი არა-სრულ-უფლებიანი ორგანიზაციებიც მაგალითად, კახანის და არხანგელსკის კომიტეტები, ხარკოვის, ეკატერინოსლავის ჯგუფები და სხ.

ესლა დაუბრუნდეთ ამ ხუთ სადაო კომიტეტს. მართლა ისინი გამორიცხულ უნდა იქმნენ კრებაზე დასწრებულთაგან? დავიწყეთ ნიკოლაევის კომიტეტიდან: კრების მოწვევის დროს ნიკოლაევი ორი კომიტეტი იყო, „უმცირესობის“ და „უმრავლესობის“. ორგანიზაციულმა კომიტეტმა კრებაზე მოიწვია ორივეს დელეგატები და კრებას მიანდო იმის განსჯა, თუ რომელ კომიტეტს ეკუთვნის წარმომადგენლობის კანონიერი უფლება. მანდატების შემამოწმებელმა კომისიამ და მის შემდეგ თვით კრებამ, განიხილეს-რა ყოველივე საბუთები, სცნეს, რომ „უმრავლესობის“ კომიტეტს მოადგილობრივი (представительная связь) კავშირი აქვს ძველ კომიტეტთან, რომელიც II-ე კრებას დაესწრო, რომ ადგილობრივ მუშებ შორის უმთავრესად ის აწარმოებს მუშაობას, რომ ნიკოლაევის ორგანიზაცია მეორე კრებას აქეთ მუდამ „უმრავლესობას“ ემხრობოდა, და მხოლოდ ორგანიზაციული არეულობით ისარგებლა „უმცირესობამ“, და თვისი კომიტეტი დაარსა.

ასევეა ვორონეჟის კომიტეტის საქმეც. მე-II-ე კრების მოწვევის დროს ვორონეჟში ორი კომიტეტი არსებობდა: „ბრძოლადელური“ კომიტეტი და ისკროველთა „ბრძოლის კასსა“. პირველმა ორგანიზაციული კომიტეტი არა სცნო და მე-II-ე კრებაზე არ წავიდა. ც. კ.-მა თანახმად მე-II-ე კრების დადგენილებისა, რომ ადგილობრივ ერთი პარტიული ორგანიზაცია უნდა იყოს, მიიღო-რა ამასთანავე მხედველობაში ის გარემოება, რომ ვორონეჟის კომიტეტს არა ჰქონდა ადგილობრივ პროლეტარიატთან მკვიდრი ორგანიზაციული კავშირი, და რომ მისი მოქმედება არ ეთანხმებოდა პარტიის საპროგრამო და ტაქტიკურ პრინციპებს, ის დაშალა და პარტიის კომიტეტად „ბრძოლის კასსა“ დამტკიცა. ამის შესახებ შესაფერი ფურცელი იქმნა გამოცემული. ეს ორგანიზაცია მთელი წელიწადი მუშაობდა, როგორც პარტიის კომიტეტი, და ამის წინააღმდეგ ხმა არავის ამოუღია. არც ც. კ. და არც პარტიის საბჭოს ყურადღებაც არ მიუქცევია აკი-მოვისთვის, რომელიც, როგორც ვორონეჟის ძველი კომიტეტის მუდმივი დამცველი პროტესტებს აცხადებდა, მაგრამ მიემხრო თუ არა ახალი კომიტეტი კრების მოწვევას და ცენტრალურ დაწესებულებებს უნდობლობა გამოუცხადა, უკანასკნელებმა მაშინვე ძველი კომიტეტის უფლებათა შესახებ კითხვა აღძრეს. მესამე კრებაზე ვორონეჟის საქმეებთან გაცნობილ ამხანაგთა ჩვენებიდან და ც. კ. წარმომადგენლის განცხადებიდან გამოიკვეთა, რომ ძველი კომიტეტის პრეტენზიები ყოველ საფუძველს მოკლებულია, რომ მას თითქმის არავითარი კავშირი არა აქვს მასსასთან.

ჩრდილოეთ-დასავლეთის კომიტეტის მიერ არჩეულ იქმნა დელეგატი, რომელიც კრებაში დაწყებიდან-

ვე იღებდა მონაწილეობას. კრების გათავებისას კომიტეტის ერთი წევრისაგან („მეუმცირესენი“, თვით კომიტეტი „პრემიერენცია“) მან მიიღო წერილი, რომელშიც წინადადებას იძლეოდა, კრებას თავი დაანებო, ამავე დროს-კი იმ კომიტეტისვე მეორე წევრი კრებას სალამს უთვლიდა. როგორც მერსამანდატო კომისიის გამოძიებიდან გამოიკვეთა, ჩრდილო-დასავლეთის კომიტეტს თავის დელეგატს სრულიად შეუზღუდველი მინდობილებით გაუგზავნია. ჩ.-დ. კომიტეტს წევრის წერილი სრულიად არა ნიშნავს კომიტეტის მიერ თვისი დელეგატის ოფიციალურ უკან გახმობას. დაბოლოს ის ფაქტი, რომ მინსკის ჯგუფმა ჩ.-დ. კომიტეტისამ კრებაზე თავის საკუთარი დელეგატი გაგზავნა სათათბირო ხმით, ცხადია მოწმობს, რომ ჩ.-დ. კომიტეტის პერიფერიასაც სურვილი ჰქონია, კრებაში მონაწილეობა მიეღო.

ესლა კავკასიის კავშირის კითხვა დაგვჩა. მე-II-ე პარტიულ კრების შემდეგვე მოწვეულ იქმნა კავკასიის კავშირის მეორე კრება, რომელმაც გამოიმუშავა კავშირის ახალი წესდება, რომელიც ც. კ.-ის კავკასიელ ბიუროს მიერ დამტკიცებულ იქმნა. ამ წესდების ძალით საზოგადო პარტიულ კრებაზე მთელი კავკასიის მოძრაობა წარდგენილია კავკასიის კავშირის კომიტეტის მიერ, რომელსაც 8 გადამწყვეტი ხმა აქვს. წლინახევრის განმავლობაში კავკასიის კავშირი ამ წესდებით ხელმძღვანელობდა, და ამის წინააღმდეგ ხმაც არავის არ ამოუღია. არც ც. კ.-ს, არც რომელიმე ორგანიზაციას, რომელიც კავშირში შედიოდა, არ აღუძრავთ კითხვა წესდების შეცვლის შესახებ არც კავკასიის კავშირის მესამე კრებაზე, არც კავკასიის კონფერენციაზე, არც პარტიულ მწერლობაში, არც ც. კ. ან საბჭოს გამოქვეყნებულ დადგენილებებში, რომელიც-კი მათ კავშირის კომიტეტისთვის შეუტყობინებიათ, არ შეხებიათ კავშირის წესდების კანონიერებას. იქნება ამხ. გლებოვმა საბჭოს სხდომაზე კიდევ აღძრა კითხვა კავშირის წესდების გადაშინჯვის შესახებ, მაგრამ ც. კ. ოფიციალურად ეს არ უქნია, და წესდება მუდამ ძალაში იყო. თბილისის კომიტეტის კავშირიდან გამოსვლა წესდებას ვერ შესცვლიდა, რადგანაც ამისათვის, საჭიროა ან ცენტრალური კომიტეტის დადგენილება, (არამც და არამც პარტიის საბჭოსი არა; საბჭოს არც უფლებას და არც მოვალეობას ეს არ შეადგენს) ან კავკასიელ ორგანიზაციათა კრების დადგენილება. არც ერთი, არც მეორე არა ყოფილა. მესამე კრების წინ კავკასიის კავშირმა და ორგანიზაციულმა კომიტეტმა თბილისის და ბათუმის კომიტეტებს წინადადება მისცეს კრებაზე თავის დელეგატები გაგზავნათ და მერე კრება თვითონ განსჯიდა, ვისთვისაც მიეცა გადამწყვეტი ხმა. თუ მათ ეს არა ქნეს, აქ კავშირის კომიტეტს ყოველ შემთხვევაში ბრალი არა აქვს. კავშირის კომიტეტმა, ისარგებლა რა წესდების მიერ მინიჭებულ უფლებით კრებაზე დელეგატები გაგზავნა 8 ხმით (რასაკვირველია მოელაპარაკნენ ბაქოს და იმერეთ-სამეგრელოს კომიტეტს). და კრებას არავითარი საფუძველი არა ჰქოდა, რომ ეს ხმები მისთვის არ მიეცა.

ჩვენ სრულებით არ შევხებით „სოციალდემოკრატის“ ლიტონ სიტყვაზე დამყარებულ მტკიცე-

ბას, ვითომ, მაგალითად, „უმცირესობის“ სხვა და სხვა ჯგუფები, რომლებიც რუსეთის ქალაქებში მუშაობენ კომიტეტებზე ბევრად უფრო ძლიერი არიან, რომ „უმრავლესობის“ ყველა ორგანიზაციები და-
ლუბის გზაზე დგანან და სხვ. ესეთი ბაისი უნაყოფოა: იმ არედარევის გამო, რომელიც უკანასკნელ დროის განმავლობაში პარტიაში გამეფდა, გამწარებულ ფრაქციულ წევრ-გლეჯის გამო, ორივე მოწინააღმდეგე მხარე ყოველგვარ ხმებს ავრცელებდნენ ერთი მეორეზე, რომლის მიზანიც მოწინააღმდეგის ძალთა დამცირება და თავის საკუთარ ძალთა გადამეტება იყო. რომ ბევრ ჩვენ კომიტეტს დიდი ძალა და გავლენა აქვთ, ამის ფაქტიური დამტკიცება აუარებელ საბუთების მოყვანას მოითხოვდა, საჭირო იქნებოდა ორგანიზაციები შეგვედარებინა გამომცემლობაში, აქტიურ პოლიტიკურ მოქმედებაში და პარტიულ ცხოვრების სხვა მხარეებში. ეს მხოლოდ ზედმეტ დროსა და ალბათ წაგვართმევდა, და „უმრავლესობის“ და „უმცირესობის“ პარტიულ პოზიციის გამორკვევას კი ოდნავაც არ შეუწყობდა ხელს. რაიცა შეეხება „სოციალდემოკრატიის“ მედიდურ სიტყვებს ცენტრალურ რუსეთის ქალაქების მუშათა მოძრაობის შესახებ, აღსანიშნავია მხოლოდ მისი მტკნარი უვიცობა. ვინც ცოტათი მაინც იცნობს რუსეთის მუშათა მოძრაობის ისტორიას, იმას „სოციალდემოკრატისა“ ეჭვი არ დაებადება ნიჟნი ნოვგოროდში, ტულაში, ორიოლში და ამ რაიონის სხვა ქალაქებში მოძრაობის არსებობის შესახებ.

ჩვენი კავკასიელი „მეუმცირესენი“, უარი განაცხადეს რა მათი საზღვარგარეთელ ამხანაგების აყოლით, მონაწილეობის მიღებაზე პარტიულ კრებაში, რომლის კანონიერებაც ეჭვს გარეშეა, ესლა აქეთ-იქით ეხეთქებიან, რათა როგორმე ან ციფრების დამახინჯებით დაამტკიცონ, რომ კრების დადგენილებანი სავალდებულონი არ არიან, და მით თავისი ქცევა გაამართლონ, ან ქორების შემწეობით და პროლეტარიატი დაარწმუნონ, რომ „უმრავლესობის“ კომიტეტები ყოვლად უძლურნი არიან და მით მცირედ შეგნებული ელემენტები მიიმხრონ.

ჩვენ ღრმათა გვწამს, რომ შეერთებული პროლეტარიატი და ყველა აქტიური მუშაკები ღირსებისამებრ დააფასებენ ჩვენ „მეუმცირესეთა“ ამ ახალს დეზორგანიზატორულ საქციელს, მათს არა პარტიულ ქცევას და მტკიცედ შემოიკრიფებიან-რა მესამე კრების მიერ შექმნილ პარტიულ ცენტრის გარშემო, შეთანხმებულ და მეგობრულ რაზმით გასწევენ წინ სოციალდემოკრატიის დიდებულ დანიშნულებათა განსახორციელებლათ.

ღროსებითი რევოლუციონური მმართველობა და ჩვენი ტაქტიკა.

დღევანდელმა სარევოლუციო ხანამ ტაქტიკურ კითხვათა მთელი რიგი წამოაყენა; ამ კითხვათა ასე თუ ისე გადაჭრა აუცილებელი შეიქნა. განსაკუთრებით, ერთმა იმათგანმა მიიპყრო დიდი ყურადღება პარტიულ მუშაკთა, რადგან ორი მიმდინარეობა ჩვენ სოციალდემოკრატიაში სრულებით სხვა-და-სხვა

პასუხს იძლევა ამ კითხვაზე. ეს კითხვა არის, შესაძლებელია თუ არა მონაწილეობა მიიღოს სოციალდემოკრატია მდროებით რევოლუციონურ მმართველობაში, თუ-კი რევოლუცია იმარჯვებს; იმ მმართველობაში, რომელმაც დამფუძნებელ კრების მოწვევამდე დღევანდელი მთავრობა უნდა გამოსცვალოს. იმ დროს, როცა ჩვენ, ვიღებთ რა სახეში კონკრეტულ პირობებს რუსეთის რევოლუციისას და ვითვალისწინებთ-რა იმ კითხვებს, რომლებიც საქმეთა მიმდინარეობისა დაგვარად წამოყენებული იქნება მდროებით მმართველობის წინაშე, შესაძლებლად ვცნობთ სოციალდემოკრატიის მონაწილეობის მიღებას ამ დროებით მმართველობაში, იმ პირობით, რასაკვირველია, რომ თითოეული დღეგატი პარტიის მკაცრ კონტროლს ექვემდებარებოდეს ყოველ თავის მოქმედებაში, — „უმცირესობა“ სულ სხვანაირად ფიქრობს. ისინი თავიანთ ახალ იდეურ ბელად მარტინოვთან ერთად დროებით მმართველობაში და საზოგადოთ რომელიმე მმართველობაში, რომელიც-კი უმახლობლესს მიზნათ, სოციალისტურ რევოლუციას არ ისახავს, მონაწილეობის მიღებას ღალატათ სთვლიან ჩვენი მოძრაობის კლასობრივი ხასიათისათვის. ჩვენი კავკასიელი „უმცირესობა“ მარტოდენ იმეორებს მარტინოვის აზრებს, ასე რომ ქართულ „სოციალდემოკრატში“ (№ 2) არც ერთი ახალი არგუმენტი არა მოჰყავს-რა. ენახოთ, რით ამტკიცებს თავის შეხედულებას „უმცირესობა“.

იმათი არგუმენტი ორნაირია: რევოლუციონური სოციალდემოკრატია, ამბობენ ისინი, ყოველთვის წინააღმდეგი იყო წარმომადგენელი ჰყოლოდა ბურჟუაზიულ მთავრობაში; განსაკუთრებით, ცხადათ გამოისახა ეს ამტკერდამის კონგრესსზე, სადაც შესაუვრი რეზოლიუცია იყო მიღებული მილიერანიზმის და ჟორესიზმის წინააღმდეგ. დროებითი რევოლუციონური მმართველობა, რომელსაც მიზნათ აქვს ახალი ბურჟუაზიულ ბატონობის განმტკიცება, უთუოდ თითონაც ბურჟუაზიული უნდა იყოს; ამიტომ, საერთაშორისო სოციალდემოკრატიულ კონგრესთა დადგენილებით, ჩვენ არ უნდა მივიღოთ მასში მონაწილეობა. როგორც ხედავთ გარეგნობით ასეთი დასკვნა თითქო ორტოდოქსალური და ლოლიკურია! ეს ერთი. მეორე, თუ მონაწილეობას მივიღებთ მმართველობაში, ჩვენ უნდა განვახორციელოთ ჩვენი პროგრამის მოთხოვნილებანი (სოციალისტური თუ დემოკრატიული?) — ეს-კი შეაშინებს ბურჟუაზიას, ის რეაქციას მიემხრობა და კონტრ-რევოლუციას მოახდენს. ამნაირად, სოციალდემოკრატიის დროებით მთავრობაში შესვლა ნიშნავს ორში ერთს: ან ბურჟუაზიის მოხმარებას პროლეტარიატის წინააღმდეგ ან რეაქციის მოხმარებას ბურჟუაზიისა და პროლეტარიატის წინააღმდეგ („სოციალდემ.“ № 2.) არც ერთი და არც მეორე სასურველი არ არი, და ისინი, ვინც ამტკიცებენ, რომ სოციალდემოკრატიას ცოდვათ არ ჩაეთვლება მმართველობაში მონაწილეობის მიღება, უნებლიეთ გამოდიან ბურჟუაზიულ-დემოკრატებათ ან არა და, რაც უფრო უარესია, ხელს უწყობენ რეაქციას.

მართლა, ასე სასაშიშრო რამ არი ეს, როგორც „უმცირესობა“ გვარწმუნებს?

პირველი იმათი საბუთი თითქო მარქსისტულია: აქ დაპირდაპირებულია ბურჟუაზია პროლეტარიატთან, არ არის დავიწყებული არც დამოუკიდებელი კლასობრივი პოლიტიკა უკანასკნელისა, აქვეა საერთაშორისო კონგრესთა დადგენილებანი, ერთი სიტყვით, ყოველივე ისე, როგორც რიგია; აქ არ არის მხოლოდ ის, რაც მარქსისტულ ანალიზის სულსა და გულს შეადგენს, არ არის დიალექტიკა.

„უმცირესობა“ გადაჭრით უარს ამბობს მონაწილეობა მიაღოს სოციალდემოკრატიაში დროებით მმართველობაში იმ დრომდის, სანამ პროლეტარიატი სოციალისტურ დიქტატურას არ მოიპოვებს, — იქნება ეს მმართველობა სოციალისტურ პროლეტარიატისაგან ბურჟუაზიულ წეს-წყობილების დასაცველად შემდგარი, თუ დროებით რევოლუციონური, რევოლუციის საქმეთა დასამთავრებლად პროლეტარიატთა ინტერესების მიხედვით. იმის მაგიერ, რომ სოციალ-პოლიტიკური მოვლენა თვით ამ მოვლენის შესწავლით ახსნან, „უმცირესობა“ ზოგადი მეტაფიზიკური მსჯელობით კმაყოფილდება; მათ ავიწყდებათ, რომ ეს კითხვაც, როგორც სხვა ყველა, უნდა გარჩეულ იქნეს კონკრეტულ ისტორიულ გარემოებებში. აქ ორი სხვა-და-სხვა კითხვა დგას, — ერთის მხრით, დროებით რევოლუციონურ მმართველობის წინაშე, იმ მმართველობის რომლის მოვლენა შედეგია ძალა-მოსილ ხალხის აჯანყებისა თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ, — და, მეორეს მხრით, ბურჟუაზიულ მთავრობის (თუგინდ, იყოს ის რესპუბლიკანური), რომლის მიზანი ბურჟუაზიულ წეს-წყობილების შენახვა არი. მისწრაფება პირველისა რევოლუციონურია, მეორესი კონსერვატიული. იმ დროს, როცა პირველი მოვლენილია ხალხის საქმის დასამთავრებლად, იმ საქმის, რომელიც ბარიკადებით დაიწყო, მოვლენილია ძირიანათ აღმოფხვრას რაც-კი რამ დაჩინილა ფეოდალური წარსულისა, იარაღი აპყაროს რეაქციას და შეიარაღოს ხალხი, მოსპოს და გაანადგუროს ყოველგვარი კონტრ-რევოლუციონური მისწრაფება და შექმნას პირობები დამფუძნებელ კრებაში თანასწორი, პირდაპირი და ფარული კენჭის ყრით თავისუფლად არჩევისა, — მეორეს მიზანია დაიცოს ბურჟუაზია პროლეტარიატთა რევოლუციონურ იერიშისაგან, ბურჟუაზიული წეს წყობილება სოციალისტურ წეს-წყობილებისაგან! რაა საერთო ამ ორ დაწესებულებათა შორის? და განა აზრის სიღატაკეს არ ნიშნავს რომ რაკი პირველში მონაწილეობის მიღება მავნებელია, აქედან ის პრინციპიალური დასკვნა გამოიყვანო, რომ მეორესაც შორს უნდა ვუაროთ, საჭიროა მხოლოდ კონკრეტულად წარმოვიდგინოთ შესაძლებელი გზა რუსეთის რევოლუციისა და ჩვენთვის სრულიად ნათელი იქნება „უმცირესობის“ პოზიციის სიყალბე. ყველაზედ უფრო აქტიური მებრძოლი თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ რუსეთში პროლეტარიატია, რომლის პირველობა რევოლუციის დროს არავისთვის საეჭვო არ არის 9 იანვრის ამბების შემდეგ. პროლეტარიატს მხარს მისცემს და იმასთან ერთად იბრძოლებს ქალაქისა და სოფლის ღარიბი ხალხი, ის მილიონები ნახევრათ პროლეტარათა და წვრილ-ბურჟუაზია, რომელთათვისაც დღევანდელი წეს-წყობილების შეცვლა აუცილებელ

საჭიროებას წარმოადგენს. აი უმთავრესი ძალები რევოლუციისა. აჯანყებამ თუ გაიმარჯვა, ძალა, რასაკვირველია, აჯანყებულთა ხელში დარჩება, ე. ი. პროლეტარიატის და ამ დემოკრატიულ ელემენტებისა; ისინი წამოაყენებენ დროებით მმართველობას დამფუძნებელ კრების მოსაწვევით. იმ დროს, როცა ძლევა-მოსილმა პროლეტარიატმა ბარიკადებზე და ქუჩებზე ბრძოლაში საკუთარი სისხლით მოიპოვა თავისუფლება და სურს შეადგინოს ორგანო ხალხის თვითმპყრობელობის გამომხატველი, მასთან მიღიან ჩვენი ბრძენი და „ორტოდოქსალური“ პოლიტიკოსები და მეტად კეთილ რჩევას აძლევენ — გადასცეს მმართველობა ბურჟუაზიული დემოკრატია, რომ მათ თვითმპყრობელობის ნანგრევებზე ააგონ თავის გემოზე ახალი წეს-წყობილება. ისინი კლასობრივი უმანკოების დასაცველად ურჩევენ პარტიას, არაფრის გულისთვის არ ისარგებლონ ბრძოლით მოპოვებულ უფლებით, ხალხის შეძენილ იარაღით რევოლუციის გასაფართოებლათ და დასაღრმავებლათ და რეაქციის საბოლოოდ დასამარცხებლად, — არამედ ისევ ძველებურად განაგრძონ „ძირიდან“ (გარედმიდან) იერიშის მიტანა ბურჟუაზიულ მთავრობაზე. რევოლუციონური აღდო ბარიკადებზე გამოწვრთნილ პროლეტარიატისა, უკარნახებს მას, (პროლეტ.) რასისუფლება ამ დროს იარაღის აყრა, მარტო გარედმიდან ძალდატანებით დაკმაყოფილება; და რაღა თქმა უნდა, პროლეტარიატი თავიდან მოიშორებს მეტიჩარა მრჩევლთ, რომელთაც აშინებს საკუთარი ძალ-ღონის ზრდა-მატება და სიძლიერე. ვერა გზით ვერ გაიგო ამ ხალხმა, რომ აჯანყებული პროლეტარიატი და მისი პოლიტიკური ხელმძღვანელი — სოციალდემოკრატია — არასოდეს არ უნდა დაკმაყოფილდეს მარტოდენ „დაბლიდან“ იერიშის მიტანით, თუკი შესაძლო გახდება მათთვის „ზევიდამაც“ მიიტანონ ამგვარი იერიში რეაქციაზე. ერთ უდიდეს პოლიტიკურ შეცდომას ჩაიდენენ ისინი, თუ-კი ვერ მოიხმარენ მოპოვებულ უფლებას, რომ საფსებით განახორციელონ დემოკრატიული მოთხოვნილებანი. მარტო ანარხისტებს შეფერით ასე მოკლეთ შეკვეცონ ფრთები აჯანყებულ პროლეტარათა მისწრაფებათ. „ბაკუნისტები“, ამბობს ენგელსი, „მრავალ წელთა განმავლობაში ქადაგებდნენ, რომ ყოველი რევოლუციონური მოქმედება ზევიდან ქვევით დიდად მავნებელია, რომ ყველაფერი ქვევიდან ზევით უნდა იყოს მოწყობილი და გატარებული“. (ენგელსის სტატ. „Бакунисты за работой“). „პროლეტარი“ № 3). ალბათ ანარხისტებიდან გადაიღეს ეს პოლიტიკური სიბრძნე ჩვენმა ახალ „ისკროველებმა“ და მათმა შეგირდებმა „სოციალდემოკრატის“ თანამშრომლებმა!

ამნაირათ, — თუ ხალხის აჯანყება გამარჯვებით დასრულდა ძალა გადავა პროლეტარიატისა და გლეხ-კაცობის ხელში და იმათ წარმომადგენელთა მოვალეობაა, შეადგინონ დროებითი რევოლუციონური მმართველობა დამფუძნებელ კრების მოწვევამდე. რა უნდა გააკეთონ ამ დროებით მმართველობაში პროლეტარიატის წარმომადგენლებმა, წევრებმა ჩვენი პარტიისამ? აქ ჩვენ მივუახლოვდით მეორე არგუმენტს ჩვენი „უმცირესეთა“. იმათ, პოლემიკურის თუ რაიმე სხვა მოსაზრებით ისე წა-

ამოუდგენიათ საქმე, თითქო ის დროებითი მმართველობა, რომელზედაც აქ ჩვენ ვლაპარაკობთ, განსაკუთრებით სოციალდემოკრატიული იქნება და ამის გამო ის ვალდებულია სოციალისტური ცვლილება მოახდინოს. ეს ასე არ მოხდება იმისთვის, რომ პროლეტარიატი მრავალ-რიცხოვან წვრილ-ბურჟუაზიულ „ხალხთან“ შედარებით უმცირესობას შეადგენს. თუ რევოლიუციამ გაიმარჯვა ძალა მართლ პროლეტარიატის ხელში როდი გადავა, არამედ იმ „ხალხის“ ხელშია, რომლის უმრავლესობას გლეხ-კაცობა შეადგენს. ეს მმართველობა მხოლოდ ფორმა იქნება, რომელშიც გამოიხატება დემოკრატიული დიქტატურა პროლეტარიატისა და გლეხ-კაცობისა. არც ერთს სოციალდემოკრატს, რომელ ფრაქციასაც უნდა ეკუთვნოდეს ის, ეჭვი არა აქვს, რომ მომავალი რევოლიუცია ბურჟუაზიული იქნება; რომ სოციალიზმის განსახორციელებლად ჯერ არ არის პირობები მომწოდებული და ყოველივე ნაბიჯი ამ მხრით წინააღმდეგ ფუჭად უნდა ჩაითვალოს, რადგან ყოველივე ამნაირი ცდა უტოპურია და ამოვრებს პროლეტარიატს თავის პირდაპირ პოლიტიკურ მიზანს. ადვილად მისახვედრია, როგორც სოციალდემოკრატებმა, რომლებიც მონაწილეობას მიიღებენ დროებით მმართველობაში, ისე პარტიის ხელმძღვანელობის ქვეშ მებრძოლმა პროლეტარიატმა ეს კარგათ იციან და ამგვარ სახიფათო და პარტიისთვის მავნებელ ავანტიურაში არ გაეშვებიან. მიზანი დროებით მმართველობისა, ისე როგორც პირდაპირი მიზანი აჯანყებისა, შექმნას საფუძვლი სრული დემოკრატიული რეჟიმი და ჩვენი წარმომადგენლები ყოველ ღონეს იხმარენ რევოლიუციონურათ განახორციელონ მინიმუმი ჩვენი პროგრამისა, რომლის მისაღებათ მთელი დემოკრატიის მხრით არავითარი პრინციპიალური წინააღმდეგობა არ არსებობს. ჩვენი დელეგატები არც ერთ წამსაც არ დაივიწყებენ (და რომ დაივიწყონ კიდევ პარტიის კონტროლი არ მისცემს ამის ნებას). რა მიზანი უძევს წინ ეხლა პროლეტარიატს, ამისთვის სრულიად უსაფუძვლოა, მათი შიში, ვინც ფიქრობს, რომ სოციალდემოკრატთა მონაწილეობის მიღება დროებით მმართველობაში ჩამოაშორებს მათ სხვა დემოკრატიულ ელემენტებს და მით შექმნის კონტრ-რევოლიუციის ნიადაგს; პირიქით, ეს მონაწილეობა გარანტიაა იმისი, რომ ამ მხრივაც გაკეთდება, რაც კი შესაძლოა, დემოკრატიის გასაძლიერებლად და რეაქციის მოსასპობლად.

განა ყველა ეს იმას ნიშნავს, რომ პროლეტარიატმა იარაღი უნდა დაეაროს და რევოლიუციის მომავლის ბედის გადაწყვეტა დროებით მმართველობას მიანდოს? არა და ათასჯერ არა!... პროლეტარიატი ვერ დაყრის და არც უნდა დაეაროს იარაღი! „ზევიდან“ მოქმედება კი არ უარ ჰყოფს, არამედ აძლიერებს იერიშს „ქვემოდან“. უწინარეს ყოვლისა დროებით მმართველობამ ხალხი უნდა შეაიარაღოს და იარაღი აეაროს რეაქციას, და შემდეგ ყოველი მისი ზომები დამყარებული უნდა იყოს შეაიარაღებულ ხალხის ძალაზე. პროლეტარიატი ყოველ წუთს მზათ უნდა იყოს, — ჩაერიოს ბრძოლაში, რათა ნება არავის მისცეს, შეამციროს რევოლიუციით მოპოვებული უფლება ხალხისა. მან ფხიზლათ

უნდა ადევნოს თვალ-ყური ყოველ ნაბიჯს დროებით მმართველობისა და სასტიკი კონტროლი უყოს თავის წარმომადგენლებს. ამასთან ერთად თავისი შეერთებით, სოლიდარობით, ორგანიზაციით და საბრძოლველათ მზათ ყოფნით პროლეტარიატი გაათავისუფლებს ძალას და პოლიტიკურ მნიშვნელობას თავის წარმომადგენლებისა და მით უზრუნველყოფს მათ გავლენას დროებით მმართველობაზე.

თბილისის „უმცირესობის“ ახალი აღმოჩენანი.

(წერილი თბილისიდან)

9 იანვრიდან რუსეთის ცხოვრება იმდენათ გართულდა, რევოლიუციის ტალღები ისე ძლიერ გაიზარდა, რომ ძველჩვეულებრივ კალაპოტის კიდევს შორს, ძალიან შორს, გადასცდა. ამ მოვლენამ ბევრს აუტრია თავ-გზა, ნამეტურ-კი იმათ, ვინც ყოველივე სტიქიას მუხლს უყრიან, ვინც ადრევე შემუშავებულ-განმტკიცებულ სამოქმედო გეგმას უარყოფენ და მით თავის პრინციპათ უპრინციპობას აღიარებენ. ესენი ამდროს იმ ნაფოტს მოგვაგონებენ, რომელიც ქარიშხალს („სტიქიას“) მორევში გადაუტყარცნია და რომელსაც აზვირთებული ტალღები წაღმა-უკუღმა დააკოტრიალებენ. ამ ჯურის მოღვაწეთ ეკუთვნის თბილისის „უმცირესობის“ კომიტეტიც. მას ყური მოუკრავს, რომ სოციალდემოკრატთა ყოველ ოპოზიციონურ მოძრაობას, მიმართულს არსებულ წეს-წყობილების წინააღმდეგ მხარი უნდა დაუჭიროს და ეს თავისებურათ გაუგია (მას ხომ ყველაფერი თავისებურათ ესმის და ნაცვლად იმისა, რომ პროლეტარიატის ძლევა-მოსილი ბრძოლის გავლენით ამოძრავებული სხვა-დასხვა კლასთა ძალები თავის მიზნის სასარგებლოთ გამოიყენოს, მათ პროგრესულ მისწრაფებას ხელი შეუწყოს და კონსერვატიულს შეეზღუდოს, (თუ ის სოციალდემოკრატიული კომიტეტი) ის სპობს ყოველგვარ საზღვრებს მუშათა კლასსა და სხვა დემოკრატიულ და არა-დემოკრატიულ კლასთა შორის და ერთმანეთში დომხალივით ურევს. სოციალდემოკრატიის ლოზუნგი: „ერთათ ვგმირთ—ცალკე ცალკე ვიაროთ“, „ორგანიზაციები არ აურიოთო“ მას ასე შეუცვლია: „ერთათ ვგმირავთ, ერთათაც ვივლით, ჩვენ ერთნი ვართ, „ჩვენში“ „შენ-ჩემობა“ მოსპობილია“, „ჩვენ საერთო ნიადაგი გვაქვს და ვისაც გნებავთ მობრძანდით ჩვენ პარტიაში“ და სხვ... ამ ლოზუნგის შეცვლამ ისეთი ხალხი შექმნა, გასარკვევი კითხვები ისეთ ბურჟსში გაახვია, სიყალბე და სინამდვილე ისე გადახლართ-გადმოხლართა ერთმანეთში, რომ თავ-პირი რომ დაიმტვრიო, ვეღარ გაარჩევ სად თავდება მათი ლიბერალ-დემოკრატიზატორი და სად იწყება სოციალდემოკრატია. ეგ ცილის-წამებაა, ეგ ქორიაო, აყიყინდებიან „ჭობის“ დარაჯნი. არა ბატონებო, არა! ცოტა მოთმინება იქონიეთ და გარწმუნებთ, რომ ყოველივეს თქვენდა სასიქადულოთ ახლავ დავამტკიცებთ. მე ხელთა მაქვს თბ. „უმც.“ კომ. სამი ფურცელი, რომლებშიც ყოველი წინადადება საინტერესოა აზრის ორგინალობით (სოციალდემოკრატიისთვის, რასაკვირველია) მაგრამ მე ზოგიერთ მათგანზე მივაქცევ მკითხველის ყურადღებას.

პირველი ფურცელი დასაწყისშივე რაღაც გამოურკვევლობაში გაყენებთ. გიკვირთ როცა კითხულობთ: „რუსეთის სოციალდემ. მუშათა პარტია“, „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!“ „თბილისის ვაჭრების მოთხოვნილებანი“. გაოცებული ფიქრობთ—რა კავშირი უნდა ქონდეს „თბილისის ვაჭრების მოთხოვნილებებს“ რუსეთის ს.-დ. მუშ. პარტიასთან და მთელი ქვეყნის პროლეტარიატის შეერთებასთან (ნუ თუ ამ სიტყვების „შეუღლებით“ ბაგენი არ ეპილწებათ“?). მაგრამ ეს განცვიფრება უფრო გიორაკედებათ, როცა „მოთხოვნილებებს“ ჩაიკითხავთ. აი სხვათაშორის, რეებს მოითხოვენ „თბილისის ვაჭრები“... „მოისპოს ყოველგვარი არაპირდაპირი სახელმწიფო გადასახადები. დაწესდეს პროგრესიული გადასახადი შემოსავლის კვალობაზე, მცირე შემოსავლიანი სრულიად განთავისუფლდეს ყოველგვარი სახელმწიფო გადასახადებისაგან“...

„აეკრძალოს იმ ვაჭრებს, რომლებიც სახლში მომუშავეებს სამუშაოს აძლევენ, შრომის ფასის საქონლათ მიცემა—მიეცეს ფულათ“ და ბოლოს ასე თავდება—„ამასთანავე ვუერთდებით რუსეთის ს.-დ. მ. პარტიას და მასთან ერთად მოვითხოვთ: სიტყვის, გაფაცვის, კრებების, კავშირების და სინდისის თავისუფლებას, პიროვნების და ბინის ხელუხლებლობას, დამფუძნებელი კრების მოწვევას (კურ. თბ. კომ.) პირდაპირი, საყოველთაო, ფარული, თანასწორი კენჭის ყრით, განურჩევლათ სქესისა და ეროვნებისა“. ყველა ამანებს მოითხოვს თბილისის ბურჟუაზია, განურჩევლათ!.. ხუმრობაა?! აქამდის პროლეტარიატმა იცოდა, რომ მისი ინტერესების ნამდვილი დამცველი პროლეტარიატი თვითვე არის, სოციალდემოკრატიულ პარტიათ შეერთებული, ეხლა-კი, ამ „მოთხოვნილებების“ წაკითხვის შემდეგ, ის გაიგებს, რომ მის, პროლეტარიატის, საკეთილდღეოდ ბურჟუაზიაც თავ-გამოდებით იბრძვის, რომ ის (ბურჟუაზია) მოითხოვს პროლეტარიატი სრულიად განთავისუფლდეს ყოველგვარი გადასახადებისაგან და სამავიეროდ მას (ბურჟუაზიას) შეეწეროს შემოსავლის დაგვართ; ბურჟუაზია ითხოვს, რომ ბურჟუაზიამ პროლეტარიატი აღარ ატყუილოს, ხელფასი საქონლით-კი არა, ფულათ აძლიოს. ის გაფიცვის და კავშირების თავისუფლებასაც მოითხოვს, რომ პროლეტარიატი მას თავისუფლათ და ძლიერი იარაღით შეებრძოლოს. და რომ ყველა ესენი სავსებით შესრულდეს, ამისთვის ბურჟუაზია მოითხოვს დამფუძნებელი კრების მოწვევას საყოველთაო, პირდაპირი, თანასწორი და ფარული კენჭის ყრით. ამას ის, ალბათ, იმისთვის ითხოვს, რომ მის „მოკავშირე“ პროლეტარიატმა, როგორც ეკონომიურათ ისე პოლიტიკურათაც გაიმარჯვოს და მით ბოლო მოუღოს ბურჟუაზიის ბატონობას. რა ყოფილა ეს ბურჟუაზია! და აი იმის მაგიერ, რომ პროლეტარიატს აუხსნას ქეშმარიტი აზრი ბურჟუაზიის „შეერთებისა“, გამოამჟღავნოს მისი ნამდვილი სულის-კვეთება და გაიძვერაობა, რაც ასე დამახასიათებელია ბურჟუაზიისა რევოლიუციის ხანაში, თბილისის „უმც.“ კომიტეტი ხელს აწერს მათ „მოთხოვნილებას“ და თან მეტი სიხარულით ასკინკილას დახტის და თავ-მომწონეთ

გაჰკიცის: ნახეთ რა ბიჭი ვარ ბურჟუაზია მუშებს შეუკავშირეო—და ამნაირათ ბურჟუაზია სიყალბეს სინამდვილის ატესტატს აძლევს. ერთი სიტყვით, თბილისის პროლეტარიატის „თვით-ცნობადობა“ თვით-მოქმედება“ ეხლა გაფართოვდება, მის კლასობრივ კარჩაკეტილობას ბოლო მოეღება და ბურჟუაზიასაც, როგორც ეკონომიურ, ისე პოლიტიკურ ბრძოლაში, თავის ნამდვილ მომხრეთ იფუძვებს. გიხაროდეთ მუშებო, ახალი ხელმძღვანელების და მათგან აღმოჩენილ ერთგულ „მომხმ-მოკავშირის“ შოვნა.

მეორე ფურცელს „თბ. კომ.“ თბილისის წვრილ ბურჟუაზიის გმირულ-თავ-გამოდებულ ბრძოლას უძღვნის. ამკობს რა პოეტურათ მათ სიმამაცეს, ურჩევს, რომ ის (წვრილი ბურჟუაზია) შევიდეს რუსეთის ს.-დ. მ. პარტიაში და მისი წითელი დროშა ააფრიალოს და სხ... ესეც ახალი აღმოჩენა თბილისის სოც.-დემ.(?) კომიტეტისა! თურმე წვრილ ბურჟუაზ ას სოც.-დემ. მუშათა პარტიაში შესვლა შესძლება (ალბათ მარტოვის ფორმულიროვკას მიუყვანია ამ სიბრძნემდის, თბ. კომ.) და ეს-კი „უმრავლესობას“ აქამდე არ გვცოდნია, ვაი ჩვენ ჩამორჩენას... ვაი საწყალ მარქსს! ეს ხომ იმანაც არ იცოდა, რომ დასცლოდა ხომ ისიც ბევრს ისწავლიდა თბ. კ—საგან!

მესამე ფურცელში, რომელიც როჟესტვენსკის ესკადრის დაღუპვას შეეხება, სხვათა შორის ვკითხულობთ: „ამხანაგო-მუშებო! შეხედეთ ამ მძარცველებს, სამშობლო, როგორ უფსკრულში გადაგდეს... განა ქეშმარიტ რუსს შეუძლიან მამულის ამგვარი დამცირება მოითმინოს? თუ თქვენ ნამდვილი პატრიოტები ხართ, თუ სამშობლო გიყვართ, მოვალეები ხართ ებრძოლოთ თვითმპყრობელობას“ და სხვ. *) (თუ პატრიოტები არ არიან, მაშინ არ უნდა ებრძოლონ თვითმპყრობელობას!).

„მუშებს არა აქვს სამშობლო“ — ამბობენ მარქსი და ენგელსი.

სამშობლო გაქვთ და მოვალეებიცა ხართ იგი სისხლით დაიცვათო, უქადაგებს მუშებს თბ. „უმც.“ კომ. ესეც ერთი ნიმუში „უმრავლესობის“ გონებრივი სიჩლუნგისა. ჩვენ „უმრავლესობა“ მარქს და ენგელს გულუბრყვილოთ უჯვრებდით და მათ სიტყვებს ვიმეორებდით: „მუშებს არა აქვს სამშობლო“ ახლა-კი, შეწვენითა ღვთისათა, კავკასიელმა მარქს-ენგელსებმა აგვიხილეს თვალები და დაგვანახვეს, რომ ჩვენ მარქსთან ერთად ვცდებოდით. ვმადლობთ თვენ ენა-მახვილობას და გონება წყლიანობას, მამულიშვილებო!

ასე და ამგვართ—დაუკავშირა-რა პროლეტარიატი მსხვილ და წვრილ ბურჟუაზიას, თბილისის „უმც.“ კომიტეტი შეუდგა ამ „კავშირის“ განმტკიცებას, „საერთო ნიადაგის“ ძებნას და იპოვნა კიდევ. მან პროლეტარიატს დაუბრუნა ის, რაც მარქსმა, ბოროტმა მარქსმა, კაი ხანია მისთვის დაკარგულათ აღიარა—„სამშობლო“.

თუ რამდენ ამნაირ ძვირფას განძებს გამოამხვევს თბილ. „უმც.“ კომ. თავის გონებრივ საღაროდან, ამას მისი „ორგანიზაცია-პროცესი“ და

*) უკანასკნელი ორი ფურცელი რუსულ ენაზე მაქვს და იქიდან ვსარგებლობ.

„ტაქტიკა-პროცესი“ დაგვიანებებს, ჩვენ-კი ჯერ-ჯერობით ერთის თქმა შეგვიძლია: რაკი მან (კავკ. უმცირეობის) ბურჟუა, თბ. კომ.), მსხვილი და წვრილი ბურჟუაზია „შეაკავშარა“ მუშათა კლასთან (და პარტიასთანაც) და „საერთო ნიადაგიც“ უპოვნა—სამშობლო, ის თვითმპყრობელობასა და ამ სამთა კავშირის“ შორისაც აღმოაჩენს (აღმოაჩენა ზომ მისი ხელობა) „საერთო ნიადაგს“—შეიძლება საერთო კრების სახით—და მაშინ... მაშინ ის ამ „ოპოზი-თა კავშირს“ დაარქმევს—კომპანია რუსეთის მო-ნარჩიულ-მსხვილ-წვრილ ბურჟუაზიულ-პროლეტარულ-სოციალდემოკრატიულ მუშათა პარტიას და ამ შეერთებული ძალით მიიტანს „სამკედრო-სასი-ცოცხლო“ იერიშს საერთო მტერზე—„უმრავლესობაზე“, ე. ი. რუს. სოც.-დემ. მუშ. პარტიაზე, ვინაიდან მის მეთი ამ „კავშირს“ გარეშე აღარა-ვინ ღარჩება.

კორმისკო დენციმბი.

ადმსა. „ქადისის მუშების დიდი ხნის შეგუბებულმა უკმაყოფილებამ, დაბოლოს, გადმოხეთქა... ეს რამდენიმე დღეა, რაც არა ჩვეულებრივზე მეტი მღელვარება ეტყობოდა მასსას; არა ერთხელ იყო ყრილობა; 30 დაქვრილი ამხანაგიც გაანთავისუფლეს, მართავდნენ წმინდა პოლიტიკური ხასიათის კრებებს...

13 ივნისს, დილის 7 საათზე, გერის ქარხნის მუშებმა მუშაობას თავი დაანებეს და სხვა ქარხნებში დებუტატები დაგზავნეს... მუშების ერთი ნაწილი გაფიცვას შემოუერთდა, ხოლო დანარჩენმა გაფიცვა არ ინდომა... ქარხნის ახლო 1000 კაცი შემოგროვდა. მოვიდა ბოქაული და უბრძანა—დაშლილიყვნენ; მუშებმა უპასუხეს, —„ხაზინს“ ველით მოსალაპარაკებლათო... ასე იდგნენ მუშები 3 საათს, როდესაც კაზაკები მოცივიდნენ და ხალხს დაეცნენ... მაშინ მუშებმა ქვებით გაიფრინეს წინ კაზაკები და 3 კვარტალის იქით განდევნეს. აქ მუშებს შემოაკლდათ ქვები და შეჩერდნენ... ერთი ქვა მოხვდა აფიცრის ცხენს, —ის ჩამოვარდა, ხალხმა ქვების სროლა დაუწყა მას. კაზაკები ცხენებიდან ჩამოსხდნენ და სროლა ასტეხეს, მარა, სჩანს, თითქოს უფრო ჰაერში ისროდნენ, რადგან მოკლულ იქნა მხოლოდ სამი მუშა. ამან აიძულა ხალხი იქით-აქით გაფანტულიყო; ერთმა ნაწილმა მუშებისამ მოკლული ამხანაგი წაიღეს და გადასწყვიტეს მარსელიოზას სიმღერით ქალაქში წასულიყვნენ და საყოველთაო გაფიცვა გამოეცხადებინათ. მაგრამ მეშრე დაადგინეს, —საერთო გაფიცვა შემდეგ დღისათვის გადასდონ, ხოლო მოკლული ამხანაგი რომელიმე სახლში მიმალონ. სანამ რჩევაში იყვნენ, თუ რა ექნათო, —პოლიციამ მოუსწრო, ძალით დაშალა ხალხი და მკვდარი მუშა თან წაიღო... პერესიპზე ამ დღეს გვიან საღამომდე ხალხი გროვ-გროვად იკრიბებოდა და ორატორები სიტყვებს ამბობდნენ. „კაზაკებიც“ ბევრ ხანს ღარჩენ აქ.

14-ს ივნისს, დილით დაიწყო მუშაობის შეჩერება. ქალაქში მღელვარების მთავარ შუა-აღვილად უნდა ჩაითვალოს პრეობრაჟენსკის ქუჩა, განსაკუთრებით, ვოგზლის ახლო, დიდი არნაუტის ქუჩასთან და სხვა... დილის 9 საათზე დიდ არნაუტის ქუჩაზე

გამოჩნდა პატარა ჯგუფი ახალგაზდა მუშებისა, უმეტესათ ქალები იყვნენ. ისინი შედიოდნენ თითოეულ სახელოსნოში და თან გაყავდათ მუშები და ნოქრები; ამნაირათ, პირვანდელი პატარა ჯგუფი თანდათან იზრდებოდა, —შესდგა 70—100 კაცი. მივიდნენ პრეობრაჟენსკის ქუჩამდე, აქედან ზღვისკენ გასწიეს, —გზაზე სახელოსნოებში მუშაობას აჩერებდნენ, და ამნაირად მივიდნენ ნოვოსელსკის ქუჩამდე, რომლის კუთხეში, მეწადეს სახელოსნოს წინ, შეჩერდნენ. სანამ სახელოსნოში მოლაპარაკება ქონდათ, —კიდევ მოვიდნენ ცხენოსანი პოლიციელები და გარს შემოერტყენ ხალხს. ბოქაულმა სთხოვა, —დაშლილიყვნენ, მაგრამ ხალხი ჯერ უარზე იდგა, —შემდეგ-კი თან-და-თან დაიშალა. დარჩა მხოლოდ პატარა ჯგუფი, რომელსაც მიაწვინენ პოლიციელები და დიდი არნაუტის ქუჩისკენ (ე. ი. უკან) დაუწყეს დენა. როცა არნაუტის ქუჩამდე მივიდნენ და ხალხმა გასწია ამ ქუჩით, მაშინ პოლიციელებმა გააქანეს ცხენები და საშინელი და გულის აღმაშფოთებელი სურათი გადიშალა ჩვენ წინ. მუშები გარბიან, —მათ უკან ტროტუარებზე გახელებული პოლიციელები ხმალ-ამოღებული მისდევნენ... ეზოების კარები წინ-და-წინ ჩაეკეტათ. უნდა ვსთქვათ, რომ დევნა მუშებისა ბევრ ხანს არ გაგრძელბულა და პოლიციელები უკან მობრუნდნენ, —გზა-და-გზა უმოწყალოთ ცემდნენ ალაყაფის კარების ყურეებში მიმალულთ. მარა, ხალხი ისევ შეგროვდა და ისევ პრეობრაჟენსკის ქუჩისკენ გასწია. დღის 12 საათზე უმეტესი ნაწილი სახელოსნოებისა დაიკეტა. ხან ერთსა და ხან მეორე ალაყას პოლიციასთან შეტაკება ხდებოდა. ლიონის კრედიტში (ბანკია) ფანჯრებში მუშები ჩამტვრის და იქვე ახლო მოკლულ იქნა „ვოლნოპრედელაიუში“. „სობორს“ ახლო ბომა გაისროლეს. პრეობრაჟენსკის ქუჩაზე „ტრამვაი“ გააჩერეს, ხოლო ვაგონებით ქუჩა შეკრეს და ამნაირათ გაიმართა ბარიკადები. პოლიციასთან შეტაკების შემდეგ, სწრაფ-დახმარების ეტლებს დაქრილები მიყავდათ. კაზაკები ხალხს ფანტავდნენ, —ვაგონები-კი იწოდა...

დღეს, „ბუნტის“ დასაწყნარებლათ, სევესტოპოლიდან ჯავშნოსანი გემი გამოგზავნეს. მარა, იქ მატროსებს უკვე ორგანიზაცია შეედიანათ. ამათ აფიცერთან შეტაკება მოუხდათ; აფიცერმა მატროსი მოკლა. მაშინ მატროსებმა მოკლეს ყველა აფიცრები. მოკლული მატროსი ნაპირს წაიღეს და კარავში დაასვენეს, და ჩვენ კომიტეტთან და სხვა ორგანიზაციებთან მოილაპარაკეს და შეთანხმდნენ. გამოსცეს „პროკლამაციები“ მუშებისადმი და იწვევდნენ მათ მოკლულ მატროსის დასამარხათ ხვალისათვის. ზღვის ნაპირას, სადაც ძევს მატროსი, „გრადონაჩალნიკი“ გამოცხადდა კაზაკებით და მიცვალებულის წაღება მოისურვა. ამ დროს ჯავშნოსან გემზე ბრძოლის ფლაგი ამართეს და ნაპირზე მყოფმა მატროსებმა გამოაცხადეს, რომ, თუ პოლიცია და სხვა მისი დამქაშები ჩქარა არ დაიკარკარებინან ამ ადგილიდანო, —ჯავშნოსანი ქალაქს ზარბაზნებს დაუშენსო. გადაწყვეტილია, რომ ხვალ 800 შეიარაღებული მატროსი ნაპირს გადმოვლენ და მუშებს მოიწვევენ მათთან შესაერთებლათ. 400 მატროსი-კი ჯავშნოსანზე ღარჩება. საღდათებმა

„ლაგერებიდან“ პარლამენტიორი გამოგზავნეს. სალდათები სროლაზე უარზე დგანან, მთავრობასაც ეშინია და თოფებს არ აძლევს მათ.

ამ საათში ნიკოლოზის ბულვარზე, პორტში აუარებელი ხალხია, — და გაისმის საერთო ყვირილი: „ძირს თვითმპყრობელობა!“ დილას საჩქაროთ შეიკრიბა ქალაქის საბჭო; რა გადასწყვეტეს ქალაქის „მამებმა“, — ჯერ არ ვიცით. ყოველ შემთხვევაში არა, სახუმარო ამბები ხდება აქ. ბინებზე და ქუჩებზე აუარებელ ხალხს იკერენ. კამიტეტს თავისი შტაბი ჯავშნოსანზე გადააქვს. ჯავშნოსანმა სხვა გემების მოსაწყვეთი გაგზავნა შხუნა; ფაქრობენ, რომ მთელი ესკადრა რევოლუციის განკარგულებაშია. ყოველ მხრიდან მასსაში კამიტეტის ორატორებს აღტაცებით და ქებით ეგებებიან და თანაგრძნობას უცხადებენ.

ნიკოლაევიდან ბევრი მუშები მოვიდა. პრეობრაჟენსკის ქუჩაზე, ბარაკადგებთან სროლა 20 წუთს გაგრძელდა, და რამდენიმე ათი სალდათები უკუიქცნენ. როგორც რაგია, ისე მხოლოდ პოლიცია სროლილობს; — პოლიციის მოსამსახურენი მთავრობის ძლიერ უკმაყოფილონი არიან, რადგან ისინი „ბრბოსა“ და სალდათებს ჩაუტოვანხელში. ქალაქის მუშების ორგანიზაცია შესანიშნავია, მარა იარაღი სულ ცოტაა, ანუ, უკეთ რომ ვსთქვათ, იარაღი სულ არ არის.

ზიათურა. საშინელ სურათს წარმოადგენს ჩხარის საბოქაულოს სამი საზოგადოება: სახანო, მუხურა და ხრეთი. ბოქაულ ესაიაშვილის წინამძღოლობით 35 კახაკი შეესია გლეხ-კაცებს და ერთიანათ ააწიოკა. დაცალიერებული სოფლები, ტყეში გახიზნული გლეხ-კაცობა, გაუპატიურებული მანდილოსნები, აოხრებული სახლკარი; კახაკების ცხენებისგან გადათელილი ყანები და თავაშვებულათ მოფრიალვ, გარყვნილი კახაკები — აი რას წარმოადგენს დღეს ხსენებული სოფლები! სოფლები ჩივიან, რომ აღარა შეგვარჩინეს-რა კახაკებმა, სულ ერთიან დაგვტაცეს ნოხები და სხვა ნივთებიო. სოფლები ერთხმად ამბობენ: გავწყდეთ, ან ღირსეული პასუხი გავცეთ ჩვენს დამჩაგრელებსო! — ჩვენ მივიღეთ „პრისტავ“ ესაიაშვილის წერილი, სადაც ის ცოდვების პატიებას ითხოვს „კომიტეტისგან“. ჩვენ უღრმეს ზიზღს ვუცხადებთ გაფუჭებულ „პრისტავს“ და ყოველივე ღონეს ვიხმართ სიცოცხლე გავუმწართ ამ გათახსირებულ ლაქიას გათახსირებული მეფისა.

ბანჯა. ექვს გარეშეა, რომ კავკასიის მუშათა მოძრაობის დიადი ზრდა დაკავშირებულია ბაქოსა, ბათუმს და თბილისთან; ეს ქალაქები — კავკასიის მრეწველობის ცენტრებია, სადაც ფაბრიკებსა, ზავოდებსა და რკინის გზს სხელოსნოებში თავმოყრილია ასობით და ათასობით ნამდვილი პროლეტარები. თავისთავით ცხადია, რომ სოციალდემოკრატიულ მუშაობას აქ უნდა გაემაგრებინა ძირი. განჯაში-კი, რომელიც მრეწველობის და ვაჭრობის მხრივ უფრო მცირე მნიშვნელოვანი ქალაქია, სრულებით არ ყოფილა რამოდენიმე მაინც სისტემატიური სოციალდემოკრატიული პროპაგანდა; შემ-

თხვევით მოსულ ამხანაგების დრო-გამოშვებით მუშაობას და მათ-მიერ მოტანილ ცოტადენ ლიტერატურას სერიოზული მნიშვნელობა არა ქონია პროლეტარიატის სოციალდემოკრატიულ შეგნებასათვის. ასეთი იყო საქმის მდგომარეობა განჯაში ამ წლის თებერვლამდე, როცა იქ დააარსდა რიონული ჯგუფი თბილისის კომიტეტისა. აშკარა მხოლოდ ამას უნდა მივაწეროთ ის დამარცხება რომლითაც გათავდა ცამეტი დღის გაფიცვა ყველამუშებისა და სადგურის ყველა მოსამსახურეებისა; აქ უნდა ვეძებოთ მიზეზი იმ გულ-უბრკელო ნდობისა, რომლითაც მუშები ეკიდებოდნენ ყოველნაირადმინისტრატიულ კომისიებს; ამ კომისიებმა დიდხნის ლოდინის მეტი არა მისცათ-რა, რამაც მათგული გაუტეხა და ყოველივე იმედი დაუკარგა. განჯის მუშები, რომლებიც გაფიცვაში მთელი რკინის გზის მემანქანეების გაფიცვამ ჩაითრია, იძულებულნი იყვნენ მათთან ერთად დაეწყოთ ხელ-ახლა მუშაობა, რადგან თავის-თავზე მინდობილნი — ისინი სუსტი იყვნენ თავისი მცირე-რიცხვიანობით და ორგანიზაციულათ დაუწყობლობით. ამნაირათ, გაფიცვა გათავდა მით, რომ „ნაჩაღნიკები“ — ეს გამოცდილი მატყუარები დაპირდნენ, მიეცათ მუშებისთვის ნაცდური, მაგრამ ამ დაპირებას, რა თქმა უნდა, არაფერი ფასი არა აქვს! მაგრამ ყოველ ცუდს კარგიც თან ახლავს; ამ გაფიცვის მნიშვნელობასულ სხვა რამეშია. ადგილობრივმა ჯგუფმა კარგათ გამოიყენა ეს დამარცხება იმ მხრივ, რომ შესაფერფურცლებში მიუთითა მუშებს მის აგიტაციონურ მნიშვნელობაზე; მისი მნიშვნელობა-კი, მართლა, დიდი იყო: მან აუხილა თვალები ყველა იმათ, ვინც მანამდე არა ხედავდა უმთავრეს დაბრკოლებას გამარჯვებისათვის, როცა ჩვენ ვებრძვით თვითმპყრობელ მთავრობას, კაპიტალის ბატონობას, ვისაც მანამდე არ ესმოდა მნიშვნელობა დაწყობილ და შეგნებულ ბრძოლისა დემოკრატიული რესპუბლიკის მოსაპოვებლათ. ეს ფურცლები მრავლათ დაიბეჭდა და თანაგრძნობით იქმნა მიღებული მუშათა დიდი ნაწილისაგან.

→ პირველი მაისი. ადგილობრივმა რაიონულმა ჯგუფმა სცნო, რომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ექნება პირველ მაისობის დღესასწაულს ეხლანდელ ისტორიულ მომენტში, როდესაც რუსეთი რევოლუციონური ხანაში იმყოფება და არსებულ ტრადიციის მიხედვით გადასწყვეტა ედღესასწაულა ბრძოლის დღე საერთაშორისო პროლეტარიატისა. ერთ კვირაზე ადრე დაიწყო ჯგუფმა გაცხარებული მზადება, კრებებზე — 20-დან 60 კაცამდე — ხდებოდა აგიტაცია რუსულ, სომხურ და ქართულ ენებზე, სადაც ხსნიდნენ დღესასწაულის პოლიტიკურ მნიშვნელობას. შემთხვევით პირველი მაისი კვირა დღეს მოხდა და, რომ დღესასწაულს აგიტაციონური მნიშვნელობა არ დაკარგოდა, ჯგუფმა მიიღო კავშირის კ — წინადადება, რომ დღესასწაული 30 აპრილს მომხდარიყო. გავრცელებულ იქმნა სამაისო პროკლამაციები სამ ენაზე უმრავლ. ბიურ. კომ. და კავშ. კომ. ეტყობოდა, რომ აგიტაციას უნაყოფოთ არ ჩაევლო, რადგანაც ძალიან თანაგრძნობით ეკიდებოდნენ გაფიცვას და თითქმის ყველა მუშები მზად იყვნენ გაფიცვისათვის. წარმომადგენ-

ლებს კრებაზე გაიჩა დაწვრილებით მოქმედების პლანი და დარიგდა ფერადი ფურცლები, რომლითაც იწვევდნენ გაფიცვისკენ. მაგრამ მეფის მთავრობის ფიზიკურმა მოსამსახურეებმა არ დაიშურეს სამხედრო ძალა, რომელიც ჯერ-ჯერობით შინაურ მტერთან ბრძოლაში მაინც ვარგა, თუ გარეშეს ვეღარას აკლებს. ძლივს მოასწოვს მუშებმა მუშაობას შესდგომოდნენ იმ იმედით, რომ დანიშნულ დროს ერთად დაეყარათ იარაღები, რომ ყველა შესასვლელი და გამოსასვლელი კარები დაიჭირა საღდათებმა, კაზაკებმა და ჟანდარმებმა. ეს სამხედრო ძალა საკმარისი იყო არა მარტო მცირე რიცხოვან მუშებისთვის (200—300 კაცი), არამედ მთელი სადგურის მცხოვრებლებისთვის. მაგრამ აი მოახლოვდა დრო და ზარმაცად მომუშავე მუშები ერთმანეთს შესჩერებინან; ყველა ნიშანს ელის, მაგრამ ფერადი ფურცლების მაგივრად მათ ცხვირ წინ ეჩრებათ გამკეცი სახე მუშათ გადაცმულ ჟანდარმებისა და ბრკევილა ხიშტები „ქრისტეს მოყვარე მხედრობისა“! ყველანი გამოურკვეველ მდგომარეობაში ჩაყარდნენ; მთელი დღე ასე გაატარეს მუშებმა თავის ადგილზე და მხოლოდ გულდრკის შემდეგ გამოცხადდა წარმომადგენლები, რომელთაც სახეზე ეხატებოდათ სიძულვილი, გაბოროტება და უიმედობა. ქალაქში გუშინ მთელი დღე გაფიცული იყვნენ ყველა ზეინკლები და რამდენიმე საათს მეწაღეები. ამნაირათ, მეფის თვითმპყრობელობამ ხელი შეუშალა მუშებს მშვიდობიანად ეუქმათ ერთად-ერთი პროლეტარული ღრესასწაული, მაშინ როდესაც კაპიტალისტების და მეფის ლაქიების მთელი სიცოცხლე ერთი განუწყვეტელი უქმეა. დღეს ჯგუფმა გამოსცა პროკლამაცია ღრესასწაულის შედეგებზე.

→ 7 მაისი. ვწერ ახალი შთაბეჭდილების გავლენით, რომელიც მოახდინა ჩემზე აქ ჩამოსულმა გასტროლიორმა; როგორც იქნა, ჩვენც მოგვიგონეს! მართლაც და რატომ არ უნდა ჩამოსულიყვნენ განჯაში, როდესაც ადვილათ შეგიძლია დამარცხო მოწინააღმდეგე და ერთით მეტი საგუბერნიო ქალაქი დაიკავო, თუ შეგწევს დეზორგანიზატორობის უნარი, დემაგოგიური ფრაზების რახა-რუხი და ცოტაოდენათ თავს ძალას დაატან. ამ აზრით ხელმძღვანელობდა ამ დღეებში აქ ჩამოსული „მეუმცირესე“ თბილისის კომიტეტიდან. შეიძლება, აქ მოყვანილმა ფაქტებმა და ცნობებმა ეჭვი გამოიწვიოს მკითხველში, — დავიჯეროთ ეს მართალია?! იკოთხავს ყველა, რომელსაც რაიმე წარმოდგენა მაინც აქვს ეთიკაზე. დიხ, თქვენი ეჭვი რამოდენიმეთ საფუძვლიანია — ვუპასუხებ, რადგანაც აქ მე მოგითხრობთ ერთს მეტად ანტირევოლუციონურ და გათახსირებულ ყოფაქცევას ერთ „რევოლუციონერ-სოციალდემოკრატიის“, რომელსაც ცრულ-კი არ მიუთვრისებია ეს სახელი, არამედ ის ცნობილია მთელი „უმცირესობის“ ორგანიზაციიდან, როგორც ამხანაგი. ამნაირათ, განჯაში გვეწვივნენ „მეუმცირესნი“! ჩვენ სიამოვნებით ვეგებებით ყოველ ჩამოსულს, ვისაც ნიჭი შესწევს სერიოზულ საუბარში გამომარკვიოს რაიმე კითხვა, მაგრამ აქ ასე არ იყო საქმე: სტუმრები აღჭურვილნი იყვნენ ბრძოლის ახალი ტიპის იარაღით, რომლის მსგავსი არ მოიპოვება რევოლუციონურ სოციალდემოკრატია-

ში. ადგილობრივმა ჯგუფმა განაცხადა, რომ ის მხათაა დანიშნოს სადისკუსიო კრება პარტიულ უმრავლესობასა და უმცირესობაზე, რომელსაც დაესწრებოდა ორივე ფრაქციის წარმომადგენელნი. ეს ერთად ერთი გონივრული საშუალებაა, რომლის შემწვობითაც შესაძლებელია გამოირკვეს ამა თუ იმ პოზიციის სიმართლე. ვერაფრათ ექაშნიკა ეს მკვირცხო „მეუმცირესეს“ და არ დააკამყოფილა იგი; მან თავისი ნებით გადასდო ჯგუფის მიერ დანიშნული კრება, შეატყობინა ამაზე მუშებს და მიმართა გამოცდილ საშუალებებს, რომელიც მდგომარეობდა ფაქტების გადამხიზებაში, დემაგოგიაში და ქვენა-გრძნობების გამოწვევაში. ამ მკვერ-მეტყველური სიკრუვით მან დუქანში ჩაითრია მუშები, სადაც მოულოდნელათ თავზე წავაწყდით, როცა ის გაცხარებული ლაპარაკობდა და პირზე შერჩა ეს სიტყვები: „უმრავლესობის მომხრენი — ეს პროლეტარიატის მოღალატეებია (обманщики), ბურჟუაზიის და მეფის მთავრობის ინტერესებს ყარაულათ უდგანან“. დიხ, მკითხველო, სწორეთ ეს არის, რასაც მე ვუწოდებ ანტირევოლუციონური და გათახსირებული ყოფა-ქცევა — რევოლუციონური ეთიკის წინააღმდეგი! მაგრამ ეს კიდევ ცოტაა! იმას შემთხვევით წააწყდნენ თავზე, როცა ის ცილს სწამებდა მოწინააღმდეგეს, — როგორც სჩანს, ზოგიერთ რევოლუციონერს ესეც კარგ აგიტაციურ საშუალებათ მიჩნიათ! ეს როგორილა ზომაა, კრებაზე გამოცხადდენ აღელვებული მუშების თანხლებით იმ მიზნით, რომ სხდომა ჩაშლო უკადრისი ქცევით; ამას როგორი თვალთ შეხედავთ, რომ აყვირებდა მუშებს: ძირს კავშირის კომიტეტი! ძირს უმრავლესობა — მუშების შემავიწროებელნი! ძირს ინტელიგენტები! — თან იმუქრობდნენ — გირჩევნიათ აქედან მოშორდეთო. ესეც ხომ ფაქტებია, და საზარელი ფაქტებიც. განა ასეთ კაცს ადგილი უნდა ქონდეს ორგანიზაციაში?! ჩვენ ხელთა გვაქვს დოკუმენტი, რომლის ძალითაც ჩვენ თვით კომიტეტს ბრალსა ვდებთ დემაგოგიაში. ეს დოკუმენტი უკვე გაგზავნილია „ბრძოლის“ რედაქციაში და ჯგუფს იმედია აქვს ის ახლობელ „ბრძოლის“ №-ში დაიბეჭდება.*)

→ ამ დღეებში აქ ერთი ამბავი მოხდა, რომელიც ერთი შეხედვით უმნიშვნელოა, მაგრამ მაინც მეტი არ იქნება, რომ „პროლეტარიატის ბრძოლის“ მკითხველებს მოვახსენო. შაბათს, 18 ივნისს ასლანდუზის ბატალიონის საღდათებმა (700 კაცმა) უარი განაცხადეს საქმელის მიღებაზე და კიჟინით მოითხოვეს ბატალიონის უფროსი. ამ ამბავმა, როგორც მოულოდნელმა, ყველას თავზარი დასცა. მოვიდა კამანდირი. მას თვალ-წინ წარმოუდგა მიყრილ-მოყრილი პურის ნაქრები და იკითხა ამისი მიზეზი. „ჩვენც ადამიანები ვართ, თუმცა საღდათის შინელი-კი გვაცვია“, — უპასუხეს საღდათებმა; — „ამ საქმელს-კი ძალლიც არა სქამს“, — მიუთითეს პურის ხროვაზე და თან დასძინეს: „მავის დასამტრევათ, ცულია საქირო, ადამიანის კბილები მავას ვერ მოერევა“... კამანდირი იმ აზრით მოვიდა, რომ „ბუნტოვნიკები“ დაეჭირა, მაგრამ მან მხოლოდ ჩუმათ მოისმინა ყველა ეს, არაფერზე

*) ამავე ნომერშია მოთავსებული.

ხმა არ ამოუღია, დაპირდა საქმელის გაუმჯობესებას და წავიდა.

ასეთივე ამბავი მოხდა შემახის პოლკში, მაგრამ საქმელზე-კი არა, ტანისამოსისაგამო. დილით, ჩვეულებისამებრ, კაზარმის მთავრობამ უბრძანა სალდათებს, — ტანისამოსი ჩაეცვათ და მინდორში წასულიყვნენ სასწავლებლათ. ბრძანება ხელმეორეთ იქნა მიცემული, მაგრამ, ახლობელი უფროსების საუბედუროთ, წინანდელი მონა-მორჩილი სალდათები ეხლა აღარ დამორჩილდნენ, იცნეს თავის თავი აღამიანად და, მიუთითეს-რა თავის დაფლეთილ ტანისამოსზე, განაცხადეს, რომ აღგიოდიგან არ დაიძვრიან, სანამ მათ არ დაურიგებენ შილვრებს, რომელიც „კანონით“ ერგებათ მათ? ბევრს ცადა მთავრობა, როგორმე წესიერება აღედგინა, მარა ვერას გახდა. დისციპლინა აღარ შევლის და „დიადებში“ მინდვრათ გარბიან, რომ მთავრობას ეს ამბავი შეატყობინონ. შემდეგ ეცადეს ამ პროტესტში „კრამოლის“ გავლენა აღმოეჩინათ. მაგრამ, რაკი ვერას გახდნენ, მთავრობამ ჩუმი კბილის ღრჭენით დააკამოფილა ეს უბრალო მოთხოვნილება სალდათებისა.

ბაშო. ჯერ ვერ განვთავისუფლებულვარ იმ აღმაშფოთებელ ამბის შთაბეჭდილებიდან, რომელიც მოხდა აქ. ეს ფაქტი კიდეც ერთხელ ამტკიცებს იმას, თუ რა საზიზღარ ზომებს მიმართავენ ხოლმე მეფის მთავრობის გამოფიტულ-გამოძაბულ საძირკვლების დამცველნი, რომ ცოტა ხნით მაინც დაავიანონ სულის ამოხდა მომაკვდავისა. არა ერთხელ გამოთქმულ ჭეშმარიტების განმეორება იქნებოდა, რომ მოვყვე აქ იმის მოთხოვნას, თუ როგორ დაუზნია გზა-კვალი და დაუკარგა გონება მეფის ლაქიებს უკანასკნელი წლების გაფიცვებმა და შეუწყვეტელმა პოლიტიკურმა დემონსტრაციამ. ჩვენ კარგათ ვიცით ეს ახალი გამოგონილი ღონისძიებანი, რომელსაც მიმართავს ხოლმე მეფის მთავრობა საზოგადოთ რუსეთში და კერძოთ კავკასიაში. მარა, ის, რასაც მიმართა „ჩვენმა“ ადმინისტრაციამ უკანასკნელ გაფიცვების მოსასპობათ — ყველაზე უსაზიზღრესი ზომაა მეფის მთავრობისა.

გასულ წლს გაფიცვების დროს წამოყენებულ მოთხოვნილებანი ჯერაც არ დაუკამოფილებიათ; — მათი დაკამოფილება კერძო „ფირმების“ თვითნებობაზე იყო მიჩენილი. მუშებმა, შენიშნეს-რა, რომ მათ მოთხოვნილებათ ყურადღებას არავენ აქცევს, — თავიანთი მიზნის მისაღწევათ ისევ აღელდნენ. ხან ერთ ალაგას, ხან მეორეს გაფიცვები დაიწყო, და ბოლოს ერთ საერთო გაფიცვათ გადაიქცა.

ჩვენი ვაჟბატონები — კაპიტალისტები, ეროვნებათა განურჩევლათ, აირივნენ; ზოგი მათგანი, იმის შიშით, რომ არ დაკარგოდათ მსუქანი ლუკმა, დათანხმდნენ, — „უმნიშვნელო“ მოთხოვნილებანი მუშებისა დაეკამოფილებინათ; სხვებმა-კი, პირ-იქით, ხმა გაავრცელეს, სამი თვით უნდა შევჩეროთ ჩვენი საქმეები... და, აი, ამ დროს ამ „საწყლების“ დამხმარედ გამოდის ადმინისტრაცია და კრიტიკული მდგომარეობიდან გამოყავს ისინი.

ზოგიერთი გავლენიანი (კაპიტალისტები) სპარსელი, ადმინისტრაციის ნებართვით, მართავს კრებას, რომელზედაც ესწრებიან მხოლოდ სპარსელი

მუშები; თვითონ ამ ბოზოლებმა დასწერეს თავისი ქუთი ამ მუშებისათვის თავისებური მოთხოვნილებანი, და აღუთქვეს მათ მათი სისრულეში მოყვანა.

აი, ზოგი ამ მოთხოვნილებათაგანი:

1. ჩვენ მუსულმან-მუშებს მოგვეცეს უფლება დანიშნულ საათებში ყოველ დღე ვიაროთ სალოცავათ.

2. დაინიშნოს სპარსელი ექიმები იმ საავადმყოფოებში, რომელნიც ნავთის მწარმოებელთა ხარჯით არსებობენ.

3. „პრომისლებში“ სპარსელი ნოქრები დაინიშნოს და... სხვა ამგვარი თავისებური მოთხოვნილებანი. ჩვენმა ამხანაგებმა — სპარსელ სოციალდემოკრატებმა თავიანთი ჭეშმარიტი მოთხოვნილებათა წარდგენა სცადეს, მარა მათი ცდა უქმად დარჩა. — მათ ლაპარაკი აღუკრძალეს.

სპარსეთის სპიკანსულოს კავასმა,*) როგორც სჩანს, უფრო ზრდილობისათვის, — წინადადება მისცა თავის მემამულეთ, ვისაც არ გაკამოფილებთ გამოცხადებული მოთხოვნილებანი, აშკარათ გამოსთქვით თქვენი აზრიო. მარა, მუშები კარგათ მიხვდნენ, რომ ეს იუდის ამბორია, — და არაფერ კარგს არ უქადის გამბედავ მოწინავე მუშებს; ამიტომ მოთხოვნილებებზე თანხმობა განაცხადეს და თავ-ჩაქინდრულები თავ-თავიანთ ბინებში დაიფანტნენ.

მეორე დღეს „შემირიგებელ კომისიამ“ დაიწყო მოქმედება. მან გარემო-სოფლების მუსულმანი გლეხები შეაიარაღა და მუშების „დასამშვიდებლათ“ ქარხნებში დაგზავნა. როცა მუსულმან-მუშებმა დაინახეს ეს „არამკითხველ დამცველნი“ წესწყობილებისა, ჩუმათ აცხადებდნენ თავიანთ უკამოფილებას; ისინი ამბობდნენ: რადგან სხვა ეროვნებათა მათი ამხანაგი-მუშები არ მუშაობენ, ამიტომ ისინიც, უერთდებიან-რა და უცხადებენ მათ სოლიდარობას, არ გამოვლენ სამუშევრათ. მაშინ შეიარაღებული ბრბო დაემუქრა მათ, რომ ვინც მუშაობას ხელს არ მოკიდებს, — მათ ძალით დავაწყებინებთ მუშაობასო. სხვა ეროვნებათა მუშებმა, დაინახეს-რა აქედან, რომ ამ ახალმა ზომამ „წესწყობილების დასაცავათ“ შეიძლება გავავახსნოს მუდამ წყევით მოსაგონარი დღენი ბაქოს ჟლეტა-ხოცვისა, — სამუშაოთ გამოვიდნენ. ხოლო ზოგიერთი მუშებმა, განსაკუთრებით სომხებმა, მოსალოდნელი ჟლეტა-ხოცვის შიშით, სრულიად დაანებეს თავი მუშაობას და თავ-თავიანთ სოფლებში წავიდ-წამოვიდნენ.

შეიარაღებულ სპარსელებთან ერთად არ შეიძლება არ მოვიგონოთ სპარსელი წვრილი მოვაჭრენი. ამათ ერთმანეთ შორის პირობა შეკრეს და გაფიცულ მუშებს ნაღდ ფულზედაც საზრდო-სანოვანს არ აძლევდნენ... ერთი სიტყვით, — ადგილობრივმა ადმინისტრაციამ ყველა ბნელეთის მოსამსახურე ძალები გარს შემოიხვია და ის არავითარ საშვებებს არ ზოგავდა, ხოცვა-ჟლეტასაც-კი ემუქრებოდა მუშებს, რომ ბოლო მოეღო ამ მშვიდობიანი გაფიცვისათვის.

ყოველივე ამის შემდეგ, რა გასაკვირია შემდეგი ფაქტი: „პრომისლებში“ ერთი რუსის დედაკაცი შეირყა და სასოწარკვეთილებით ამბობდა: „რუსის ქრისტიანმა მეფემ ბარბაროსების ხელში ჩაგვყარა

*) „სტრაჟნიკია“.

ჩვენ — და თან ამ სიტყვებს ტირილით შემდეგი სიტყვებიც დასძინა: „ძირს ის თავის ჯვართი“!

ამ ცოტა ხანში აქ შესდგა ახალი ჯგუფი, რომლის მიზანი ცნობილ „ზუბატოვცების“ ორგანიზაციის მიზნის მსგავსია. ამ ჯგუფის შექმნის მოთავეა მუშა პეტროვი, ამიტომ ჯგუფის წევრები უწოდებენ თავიანთ თავს „პეტროვცებათ“. პეტროვცები უმთავრესად მოქმედებენ შავსა და თეთრ ქალაქებში და ბიბი-ეიბათში. ისინი იჭერენ „არაკეთილ საიმედო“ მუშებს, ხროვ-ხროვით ეცემიან მათ, ჯაშუშობას ეწევიან და სხვა... ბაილოვში იმათ რამდენჯერმე ცემეს ჩვენს ამხანაგებს. ნაცემთ ჩვეულებრივად იმით ანუგეშებენ, რომ ეს მხოლოდ დასაწყისია, შემდეგ მოკი ყველა სოციალისტებს გასწყვეტო.

მუშებს თანდათან ჯავრი მოდიოდათ, ბრახდებოდნენ და, ბოლოს, მოთმინებიდან გამოსულებმა 18 ივნისს, საღამოს 10 საათზე მოკლეს „მოდრაობის“ ერთი მეთაურთაგანი, მუშა ვიტოხინი. საქმე იმით დაიწყო, რომ მოკლული ხულიგანი გადაეკიდა და არ ეშვებოდა ერთ მუშას, რომელმაც ცემა მას; ის შესჩიოდა მას, თითქოს „სოციალისტების“ ბრალია, რომ მას სამუშაოთ არ ღებულობენ. მუშას უნდოდა თავიდან მოეშორებინა ხულიგანი, — ისინი 7 კაცი იყო — მარა ვერ მოახერხა. ამით იმის თვალწინ ცემეს ერთ მუშას, რომელიც ამხანაგის დასახმარებლად გამოვარდა ბინიდან; — ამის შემდეგ თვითონ მისკენ მიიწიეს საცემრათ. მან მეტი ვერ მოითმინა, იშინებდა ხანჯალი და „ავაზაკთა ბრბოს“ მოთავეს სული გააცხებია იქვე. პოლიცია მსწრაფად გაჩნდა, მარა ვერ დაიჭირა ის, — უკვე დამალულიყო.

სადგური ბალაჯარი. ამას წინეთ აქ ოთხჯერ სროლის შემდეგ დასჭრეს ერთი ცნობილი პატრიოტი-შპიონი. გარეშე კაცი შეიპყრეს, — მსროლელი კი, როცა მას პატრონები გამოელია, დამშვრებით მიუბრუნდა შეკრებილ ხალხს, „დაიშაღენითო“, ლობეს გადახტა და მიიშალა ისე, რომ იმის კვალს ვერსად ვერ იპოვიან.

„რუს მოღვაწეთა კომიტეტმა“ სამი „ფურცელი“ გამოსცა. მათ წინააღმდეგ ჩვენ ორი ფურცელი გავავრცელეთ. ამ „კომიტეტის“ ერთი წევრი სლესარი **ბონდარენკო** ყოველგვარ ზომას ხმარობს, რომ დეპოდან შეგნებული მუშები გაყაროს. მაისის ნახევარში მან ერთ ამხანაგს შეუყარა ოთახში გაღებულ ფანჯრიდან პროკლამაციები, რომ შემდეგ დაეხრებოდა, სადაც ჯერ არს, და აშინიერათ თავიდან მოეშორებია პატიოსანი კაცი.

საზოგადოთ, ამ „მოღვაწეებისათვის“ პატიოსნება უცხო ხილია. თავის „პოზიციის“ გასამაგრებლათ, ისინი მცხოვრებთა შორის ყოველგვარ ზღაპარს ავრცელებენ, ბნელ ხალხს სომხებისა და ქართველების მისასევით აქებებენ.

„კომიტეტის“ წევრი ბონდარენკო საშინელი მექრთამეა; ის მუქარით ართმევს მუშებს უკანასკნელ გროშს, მუდამ თვრება იმათ ხარჯზე, ვისაც მისი ეშინია, მუდამ ჩვენ ამხანაგებთან ჩხუბი მოსდის და იმუქრება, — სოციალისტებს ბოლოს მოუღებო. საქმე იქამდე მივიდა, რომ „სლესრებმა“ და სხვა მუშებმა ბონდარენკოს დეპოდან გაგდება მოითხოვეს. უფროსმა უპასუხა უკმაყოფილოთ, თქვენი საკუთარი

რი ხელ-მოწერილი განცხადება წარმომიდგინეთო. განცხადებას ყველამ მოაწერა ხელი, გარდა ბონდარენკოს რამდენიმე აფსონებისა.

ბონდარენკოზე უკეთესი არც მეორე „მოღვაწეა“ (იკითხე — ჯაშუში), — გვარათ **ბასოვი**. ამის გაგდების შესახებაც შეიტანეს მუშებმა განცხადება, — ის „პოლიციის აგენტია“ და წინეთ ჟანდარმათ იყო.

თუ გამგეობას არ უნდა, რომ გაფიცვა მოხდეს, რაც შეიძლება ჩქარა განაძეგოს ისინი დეპოდან.

10 ივნისს ღამით მოხუცებულ ყარაულს ორი კაცი დაეცა და იარაღის წართმევა უნდოდათ; ხანჯლებით დასჭრეს ის „რუს მოღვაწე. კომიტეტის“ წევრებმა ხმა დაყარეს, — რომ ეს სოციალდემოკრატების საქმეაო. ეს ზღაპარი მთელ საზოგადოებას მოედებოდა, თუ რომ ავაზაკი დაკარგული საათის საძებრათ არ დაბრუნებულიყვნენ. ისინი შეიპყრეს და აღმოჩნდა, რომ ჩეჩნებია, რომლიდანაც ერთი ცნობილი ჯაშუში გამოდგა.

ს.დ. ბაშო მმ-2-მ. უფროსმა „სოსტავიტელმა“ ქაჯაიამ უზრდელი მოპყრობით, ქინკულობით, ჯაშუშობა-დაბეზლებით და მოსამსახურეთა სამსახურიდან დასათხოვრათ წარდგენით იქამდე გააბრაზა ყველა ეს უკანასკნელნი, რომ ურჩევნია მას ჩქარა გადაიკარგოს აქედან.

ქრთამს აქ სულ უბრალო რამის გამო იღებენ. ამ საქმეში ყველაზედ უფრო სახელი „კანტორიკი-მა“ წოდებამ მოიხვეჭა: სამსახურში შესვლისათანავე მისრებებს ართმევს 10 მ., როცა დაამტკიცებენ კიდევ 25 მ., ვაგონების მიმბმელებს (сцепщики) უფრო მეტსაც აძრობს.

სადგურის უფროსის თანაშემწე ციპრიცკი ყოველივე ამას ხელს აფარებს და თითონაც ხელ-ცაბიელი არ რჩება. ყოველ წელს ორჯერ ერგება საჩუქარი (პრემია) იმათ, ვინც „მოდრაობის“ სამსახურში (въ службу „Модрабы“) მსახურობენ. ნამდვილათ კი მისცეს რა მანეთი იმათ, ვისაც თვეში 50 მანეთზე მეტი ჯამაგირი აქვს, დანარჩენ ფულს რა უყვეს, არ ვიცით. ამას წინეთ ციპრიცკის შეგვითხენ, მარა მან უპასუხა, რომ მას არავითარი ფული არ მიუღია, და, თუ კიდევ მიიღო, თითონ იცის, თუ რაგვარათ უნდა განაწილდეს ეს ფულებიო. როცა მოსამსახურეები არ ჩამოეშვენ, ციპრიცკი მათი სახელი და გვარი უბის წიგნში ჩაიწერა და თან იძახდა: „მე თქვენ გაჩვენებთ! მე თქვენ გადაგიხდით!“ — თანაც სამსახურიდან დათხოვას ემუქრებოდა მათ!

„ფრანგთა საზოგადოების“ ქარხნიდან ამას წინეთ დათხოვს ორი მუშა: გრედიაგინი და იუსტუსი. აი, რა იყო მიზეზი: ამას წინეთ ამ ქარხანაში მიიღეს ერთი მუშა, რომელიც 1 მაისის გაფიცვის გამო დათხოვს კიდევ. ქარხნის გამგეს, როგორც სსანს, ქრისტიანული მორჩილების მომხრეს, — არ მოეწონა ახალ შემოსულ მუშისაგან, რომ ის მუშების მოთხოვნილებათა დამცველათ წარსდგა ქარხნის ადმინისტრაციის წინაშე. გამგემ არც აცოვა და არც აცხელა, — აიღო და მაშინვე დათხოვა ქარხნიდან მუშა, 2 კვირის წინეთაც არ გაუფრთხილებია, როგორც ამას „კანონი“ თხოულობდა. დათხოვნილმა ქარხნის გამგეს სასამართლოში წაიყვანა და მოწმეებად თავისი ორი ამხანაგი დააბრუნა. აი, ეს ორი მუშაც, რომელნიც ქარ-

ბონდარენკო
მოდრაობის
პოზიციის
გამაგრებელი

ხანაში ბევრი ხანია მუშაობდნენ, დაითხოვა გამგემ მხოლოდ იმიტომ, რომ ამათ ისეთი „უნამუსობა“ ჩაიდინეს, — მართალი სიტყვებს სასამართლოში და, რასაკვირველია, გამგეს წინააღმდეგ!..

„ტუსალების“ გაფიცვა მებრძოლის ცინიზმი. *) 5 თიბათვეს ხმა გავრცელდა, რომ გაფიცვას ვაპირებთო. ტუსალების გაფიცვა შიმშილობაში გამოიხატება, რასაკვირველია. მე, როგორც ახალ მოსული, გამოაცა ამ ამბავმა. მაგრამ, მაინც თანხმობა გამოუცხადე. როდესაც მოსამსახურემ დილის ჩაი მოიტანა, მე უარი უთხარი და თანაც ზედამხედველს განუცხადე, რომ ნურც სადილის მოტანით გაირჯებით-მეთქი. ამ დროს ერთბაშად „ურას“ ძახილი მომესმა — მესამე სართულიდან და მეორედანაც, სადაც სისხლის სამართლის ტუსალები იხდნენ; დაიწყეს დახვედრებულ ლოგინების და მატრაცების გადმოყრა. ამ დროს შემოვიდა ციხის უმფროსი, რომელსაც „კიჟინი“ დაუხვდით. მან იკადრა დამაღვა, მხოლოდ უბრძანა ზედამხედველებს, — დაეტუსალებინათ „კარცერში“ ისინი, რომელთაც ეჭვი ქონდათ, — „მეთაურები“ იყვნენ. მაგრამ, როცა დაინახეს ტუსალებმა, რომ მათი ამხანაგები მიყავდათ „კარცერში“, უფრო საშინელი კიჟინი ასტეხეს და მოითხოვეს დაუყოვნებლივ მათი განთავისუფლება. ამას მოყვა ორი რკინის ურდულებიანი კამერების დამტრევა. ყველა ამის შემხედვარე ციხის მცველი ძლიერ შეფიქრია-ნდნენ და იმ წუთსავე განთავისუფლეს კარცერიდან ამხანაგები. ჩემს სიხარულს საზღვარი არა ქონდა და ვცდილობდი მეც რამე გადამეგღო, რომ ჩემი თანაგრძნობა გამომეცხადებოდა; მაგრამ რკინის ბადე მიშლიდა ამის სისრულეში მოყვანას. მაგიერ ენას უფრო გაბელულება მივეცი!.. აცნობეს პოლიციას.. მოვიდა პოლიცემისტერი, მარა ტუსალები ამასაც კიჟინით დახვდნენ. საოლათებიც-კი დააყენა მან, ვითომ და სასროლათ და „დასამუშავებლათ!“ მაგრამ რომ ნახა, არ წყნარდებოდა, უთხრა ტუსალებს, — ამოვიჩიათ რამდენიმე პირი და თავიანთი მოთხოვნებიანი წარედგინათ... იმ დროს გუბერნატორსაც აცნობეს ამ ამბავზე. 11 სათზე მოვიდნენ გუბერნატორი და პროკურორი ორი თანამემწით. ამათ ტუსალებმა თავთავიანთი ამორჩეული ამხანაგების პირით წარუდგინეს შემდეგი მოთხოვნები: 1. საქმეები, რაც შეიძლება, მალე გაიჩვენეს, რადგან ბევრი ორი წელიწადია რაც ზის საქმის გარჩევამდე. შემდეგ გარჩევისა, გადაწყვეტენ ორ წელიწადს ან სამს, მაგრამ წინააღმდეგ დროს არ ჩაუთვლიან, ასე რომ 2—3 წელის მაგივრათ ტუსალი 4 და 5 წელიწადს ზის ციხეში ერთი დანაშაულისთვის.

2. გაუმჯობესდეს საქმელი და მიეცეს ტუსალებს უკეთესი ტანსაცმელი, რადგან ბევრ მათგანს შიმშელი ტანი უჩანს დიდი ხნის ტარებისაგან.

3. ზრდილობიანი მოპყრობა ზედამხედველთაგან.

4. მოსპოს კარცერში ჩასმა.

5. მიეცეს ნება პოლიტიკურ დამნაშავეთ, ერთად ისიერონ და თავისუფლათ იკითხონ ჟურნალ-გაზეთები. ტუსალები აგრეთვე თხოულობენ პიროვნების ხელუხლებლობას; სიტყვისა და ბეჭდვის თავისუფლებას. ყველა ეს მოთხოვნილებები თავის ქნევით მოისმინეს მთავრობის წარმომადგენლებმა.. და ამ ხელათ დაპირებით, რომ აუხრულებენ ყველა მოთხოვნილებებს, გააჩუქეს ტუსალები. მაგრამ, უეჭველია, მალე ისევ განმეორდება 5 თიბათვის ამბავი და გამოიწვევს სასტიკ შიმშილობას.. მებრძოლი პროლეტარიატი მოვალეა ყურადღება მიაქციოს ტუსალების ყოფა-ცხოვრებას.

ბოჩალოს მაზრა. ივნისი 1905 წ., დიდი უმრავლესობა ამ მაზრის გლეხ-კაცებისა — ხაზინის და კერძო მემამულეების მიწებზე სახლობენ. საზოგადოათ, მთელი მაზრა კეთილ-დღეობას მოკლებულია, მარა, კერძოთ, სანადელო გლეხ-კაცები და, განსაკუთრებით, ხიზნები, რომლებიც ზოგ სოფელში 20-დან 80-დე მოსახლე იქნება, აუტანელი ღალა-ხარკების ქვეშ ძლივს სუნთქავენ. სამაგალითოდ ავიღოთ თუნდაც, სოფ. ქვემო-დურნუქი ან კოტეში. ამ

სოფლის გლეხ-კაცებისა და მემამულე ბარათაშვილის შორის, ხიზნათა დებულების ძალით, ხელშეწყობილია, რომელიც ავალებს თითოეულ მოსახლეს აძლიოს მიწის პატრონს: მოსავლის ერთი მესამედი მემამულის სახლში მიტანით, თითო ურემი შეშა ტფილისში ჩამოტანით ან ფულათ 3 მ. და 50 კ., თითო ცხვარი სადღესასწაულოთ, 5 გირვანქა ერბო ან 1 მ., 2 დღე მუშაობა მემამულესთან წისქვილის თხრილის ამოსაწმენდათ, და, დაბოლოს, თითოეულ სამუშაოდ გამოსულ გუთანზე, გლეხ-კაცი ვალდებულია მიწის პატრონისათვის საკუთრათ დაამუშაოს ერთი დღიური მიწა.

გლეხ-კაცებს განზრახული აქვთ „ბოიკოტი“ გამოუცხადონ მემამულეებს, მარა ჯერ ჯერობით ვერ მოყავთ სისრულეში ეს განზრახვა „უსოლიდარობისა“ და უერთობისა გამო“. მიუხედავად ამისა, საქმის მდგომარეობა ისეთია აქ, რომ სოციალ-დემოკრატიულ აგიტაციისათვის მზათაა ნიადაგი: ყრილობაზე სიმოვნებით მოდიან; ზოგიერთ სოფლებში, — თვით გლეხების წინადადებით, — პირდაპირი და ფარული კენჭის ყრით ირჩევენ სოფლის კამიტეტებს ყოველგვარი საშინაო საქმის მოსაგვარებლათ, ერთმანერთ შორის სხვა-და-სხვა დავის გასარჩევათ, ყრილობებზე ხალხის მოსაწვევათ, ლიტერატურის გასავრცელებლათ და სხვა... ერთი სიტყვით, თანაგრძნობასა და აგიტაციის ყურადღებით მოსმენას ყოველგან შენიშნავთ, გარდა იმ სოფლებისა, რომლებშიც „მონოპოლიურათ“ მოკალათებულან „დროშაკისტები“. ამ პარტიის აგენტები, რომ შეიჩინონ ის სოფლები, რომელთაც „დაუფლენ“, — არავითარ, რევოლიუციონერისათვის არა საკადრის, ღონისძიებას არ იშურებენ. მაგალითად, ერთ სოფელში „კამიტეტის“ წევრი, რომელიც მართლაც, შესაფერია, თავის საქმისა, ყველას გასაგონათ ყვირის ბაზარში: „რა კარგია, რომ შევიპყრობდეთ ყველა სოციალისტებს, ამ ხალხის მტრებს, ყველა უბედურებათა მომავლინებელთ, და ტანჯვა-წვალებით სულ ამოვხადოთ მათ“... ასეთი სიტყვები გესმის ეგრეთ წოდებულ „რევოლიუციონერულან“, რომელიც მათი ორგანიზაციის ბელადებს დაუნიშნავთ დაჩაგრულთა ინტერესების დამცველათ „დროშაკისტების“ „სტრაჟნიკები“ დევნიან და იჭერენ ყველა მათ, ვინც გაბედავს თავის აზრს და შეხედულება იქონიოს. მოკლეთ რომ ვთქვათ, ისინი ენერგიულათ დევნიან და „კრამოლას“ უწოდებენ ყოველივე არა-დროშაკისტურ შეხედულებას. მხოლოდ ერთმა მათმა „კამიტეტმა“ გამოიჩინა ეცთმოყვარეობა, — სახელდობრ, მაშინ, როცა დაიჭირა ორი „კრამოლნიკი“ და განთავისუფლდა; მხოლოდ შენიშვნა მისცა და გააფრთხილა, მეორე-ჯერ არ მოხედეს ისინი მას ხელში. აქ ახლა არ ჩამოვთვლი ყველა საჩივრებს, რომელიც მოვისმინე მე გლეხ-კაცებისაგან სხვა-და-სხვა სოფლებში; ყოველივე მჯერ მკაცრათ უნდა გამოვიძიოთ. აგრეთვე, რასაკვირველია, არ დავასახელებ გახელებულ მებრძოლ „სოციალდემოკრატიულ კრამოლის“ წინააღმდეგ ყოველივე ზევით ნათქვამი საკმაოთ ახასიათებს ზოგიერთ „ძალათ-რევოლიუციონერებს“ „ტაქტიკას“ „ტაქტიკა“ ძირს უთხრის მის მომხრეთა ძველად შეძენილ სახელ-დიდებას და სულ წინააღმდეგობას

*) თბილისშია.

ყოფი მოაქვს, ვინემ ისინი მოელოდნენ. ამ გარემოებით უნდა ვისარგებლოთ ჩვენ და გახურებული მუშაობა დავიწყეთ სოფლებში.

„დროშაკის“ მე-6 ნომერში შემდეგი საინტერესო დოკუმენტებია მოთავსებული:

წ მ რ ი ლ ი *)

საერთაშორისო სოციალისტურ ბიუროსი გაზეთ „დროშაკის“ რედაქციის სახელზე.

კეთილთ (ЛЮБЕЗН.) ამხანაგებო!

ამ წლის ათ მაისის „ტრიბუნა რუს“-ში წავიკითხე, რომ თქვენი ორგანიზაცია საერთაშორისო სოციალისტურ კონგრესების რეზოლიუციებს მიემხრო. თქვენ მე დამავალდებოდათ, თუ ამ კითხვის შესახებ თქვენს პროგრამასთან ერთად ოფიციალურ განცხადებას გამოგზავნით საერთაშორისო სოციალისტურ კომიტეტში.

მიიღეთ, კეთილთ ამხანაგებო, ჩვენი ძმური სალამი.

სეკრეტარი (აწერს ხელს).

პასუხი „დროშაკის“ რედაქციისათვის

საერთაშორისო სოციალისტურ ბიუროს.

კეთილთ მოქალაქენო!

12 მაისის თარიღით გამოგზავნილ თქვენი წერილის საპასუხოდ, გვაქვს პატივი გაცნობოთ, რომ ჩვენ, მართლა, მივმხრეთ საერთაშორისო სოციალიზმის პრინციპებს და, აი, უკვე 15 წელიწადია, რაც ამ პრინციპებს ჩვენი გამოცემების და, კერძოდ, ჩვენი პარტიის ორგანოს „დროშაკის“ შემწეობით ვავრცელებთ.

მაგრამ ამ მიმხრობას და პროპაგანდას დღემდე მხოლოდ ტერორული ხასიათი ქონდა, რადგანაც ჩვენი მოქმედების ადგილი უმთავრესად სათათრეთის სომხეთი იყო, სადაც ნიადაგი არ არის სოციალისტურ პროპაგანდისთვის.

უკვე ორი წელიწადია, რაც სომხის რევოლუციონერული ფედერაცია იბრძვის რუსეთის სომხეთში და, რადგანაც ამ ქვეყნის პირობები ხელს უწყობენ სოციალისტური მოძრაობის ორგანიზაციას, ამიტომ ჩვენი პარტიის საბჭომ თავის სხდომაზე მარტში საჭიროდ ჩათვალია კავკასიისთვის სოციალური პროგრამის პროექტი გამოემუშაებინა, სადაც ის საერთაშორისო სოციალისტურ კონგრესების რეზოლუციებს იღებს. ამ რეზოლუციების თანახმად, ჩვენ ამ მოკლე ხანში რუსეთის იმპერიის რევოლუციონერ-სოციალისტურ პარტიებთან შევთანხმდით, რომ ქარბიზისა და კაპიტალიზმის წინააღმდეგ მოქმედება საერთოდ მოვაწყოთ.

ზემოთ მოხსენებულ პროექტს ოფიციალურად გამოგიგზავნით, როცა ჩვენი პარტიის მომავალი საზოგადო კრება დაამტკიცებს მას.

მიიღეთ, კეთილთ მოქალაქენო, ჩვენი ძმური სალამი!

17 მაისი 1904 წ. (?) დროშაკის რედაქცია.

ჟენევა.

მაშ ასე! უკვე 15 წელიწადია, რაც „დროშაკი“ სოციალისტურ პროპაგანდას ეწევა და საერთაშორისო სოციალიზმის პრინციპებს ავრცელებს. სამწუხაროდ, რედაქცია არ უჩვენებს, სად, როდის, ორგანოს რომელ ნომერში, ან რომელ პოლიტიკურ კითხვების გადაწყვეტის დროს უთანხმებდა ის თავის მოქმედებას საერთაშორისო სოციალისტურ კონგრესებს. იქნება, დროშაკისტები მართლა რო-

*) უნდა სახეში ვიქონიოთ, რომ საერთაშორისო სოციალისტურ ბიუროს შეძლება არ აქვს, — გაეცნოს ყველა რევოლუციონერ ორგანიზაციის მოქმედებას და, როცა ესა თუ ის ორგანიზაცია უნდა სოციალისტურად ჩათვალოს, ამისთვის დაწერილ პროგრამას და განცხადებას სჯერდება.

რედ.

დისმე პროლეტარიატის დამოუკიდებელ პოლიტიკას მისდევდნენ და ცდილობდნენ გამოეყოთ სომხის მუშები და შეექმნათ მათთვის განცალკევებული კლასიური პარტია, ყველა სხვა ბურჟუაზიულ პარტიების წინააღმდეგ იქნება, ისინი, მართლა, ეწეოდნენ აგიტაციას ყველა ნაციის პროლეტარების ინტერესთა სოლიდარობაზე და არა ყველა სომხების სოლიდარობაზე, კლასთა განურჩევლობა? იქნება, ისინი-კი არ უშლიდნენ ყოველნაირად ხელს სომხის პროლეტარიატში სოციალდემოკრატიის ზრდას და სიტყვიერ აგიტაციაში არ უჩვენებდნენ შეუგნებელ ნაწილს, რომ სათათრეთის სომხებისათვის ასეთ კრიტიკულ მომენტის დროს შრომის პირობების გასუმჯობესებლად ბრძოლა — დალატა ნაციონალური საქმისა და სხვა-და-სხვა. მაგრამ კმარა! რაც გინდ პირ-ბადე ჩამოიფარონ დროშაკისტებმა, რაც გინდ ყურით შეათრიონ იგინი სოციალისტურ ბანაკში მათმა ღირსეულმა მეგობრებმა „სოციალისტ-რევოლუციონერებმა“, სომხის პროლეტარიტი მაინც არ მოტყუვდება. ის იმათმეტათ კარგათ იცნობს და ერთ წამსაც ეჭვი არ შეუვა მათ ბურჟუაზიულ არსების შესახებ.

პ ა რ ტ ი ი დ ა ნ .

კავკასიის კავშირის დელეგატებმა, რომლებიც მესამე პარტიულ კრებაზე დაესწრნენ, ამ კრების მუშაობის შესახებ მოახსენეს კომიტეტებს და რაიონების ორგანიზაციების მუშებს ბაქოსა, თბილისსა, ქუთაისსა, ხონსა და ქიათურაში. პარტიულ მუშაკებმა ყოველგან დიდი ყურადღებით მოისმინეს დელეგატების მოხსენებანი, აღიარეს მესამე კრება კანონიერად და განაცხადეს, რომ ისინი ამ კრების გარდ წვეტილებათა შესახებ აგიტაციას გასწვევენ მასში.

ამის შესახებ ჩვენ გვწერენ ქიათურიდან: ამას წინათ აქ ყველა რაიონების წარმომადგენელთა კრება იყო, რომელსაც დაესწრო 200 კაცი. კრებას კავკასიის კავშირის ერთმა დელეგატმა, რომელიც მესამე პარტიულ კრებას დაესწრო, მოახსენა მესამე კრების გარდაწყვეტილებათა შესახებ. ყველა დამსწრეთაგანმა დიდი ყურადღებით და თანაგრძნობით მოისმინეს მოხსენება და თან იძახოდნენ: „გაუმარჯოს მესამე პარტიულ კრებას, გაუმარჯოს შეერთებულ რუსეთის სოციალდემოკრატიულ მუშათა პარტიას“. ყრილობა დაიშალა და თან მუშები რევოლუციონერ სიმღერებს მღერობდნენ.

ბაქოდან გვწერენ: სხვა-და-სხვა რაიონულ მუშათა ორგანიზაციების წარმომადგენელთა ორ კრებაზე, სადაც დაესწრნენ ერთს 120 და მეორეს 97 კაცი, რუსეთის თანამედროვე მდგომარეობის შესახებ საკითხები განიხილეს, მესამე პარტიული კრებისა და ეგრეთ წოდებული „პირველი მთელი რუსეთის კონფერენციის“ გარდაწყვეტილებანი გააჩიეს და ადგილობრივი „უმცირესობის“ „პოზიციის“ და მოქმედების წესრიგი კრიტიკის ქარ-ცეცხლში გაატარეს. ორივე კრებაზე „რეზოლუციები“ მიიღეს; ერთს მათგანს — თანამედროვე წამზე რუსეთში — ამავე ნომერ-

ში ვბეჭდავთ, — მეორეს-კი — „უმცირესობის“ შესახებ — ამ ნომერში ადგილის უქონლობისა გამო, — შემდეგ ნომერში მოვაქცევთ.

რ ე ზ რ ლ ი უ ც ი ა,

რომელიც მიღებულ იქმნა ორგანიზაციით-დაწყებით მუშების, რიცხვით 120 კაცის, სარაიონოთა-შორისო კრების-მიერ.

ჩვენ, ბაქოს მუშებმა, განვიხილეთ-რა ჩვენ კრებებზე აწინდელი გატანჯული მდგომარეობა რუსეთის, ერთხმად შემდეგ დასკვნას დავადექით: უმთავრესი დამნაშავე იმ უბედურებათა, რომელთაც ეხლა ხალხი განიცდის — მეფის მთავრობაა. ის არის პირველი და ყველაზე ბოროტი მტერი მუშათა კლასისა და მთელი ხალხისა; ის განზრახ იჭერს ხალხს სიბნელესა და უფიცობაში; იმან მიაღწევია რუსეთს გაღატაკებასა და გადაშენებამდე; იმან მთელი რუსეთი ციხეთ აქცია, ჩამოართვა მცხოვრებთ ყველა უფლებები და მხეცური შეუბრალებლობით ახშობს მცხოვრებთა ცოტადღენ ცდას, — დაიცვან თავისი თავი მეფის თვით-ნებობისაგან.

ჩვენ ბრალსა ვდებთ მეფის მთავრობას ხალხის ფულის უკანტროლო ხარჯვასა და გაფლანგვაში, ხაზინის უბრალო ქურდობიდან დაწყებული შორეულ-აღმოსავლეთში ხალხის ფულის უაზრო ხარჯვით გათავებული.

რუსეთ-იაპონიის ომი უკანასკნელი და ყველაზე უფრო აშკარა მაგალითია იმ ავაზაკური ქცევისა ხალხის სამტროდ, რომელმაც რუსეთს განადგურებამდი მიაღწევია.

მთავრობა ხალხის სისხლში ბანაობს: იქაც, პანჯურის შორეულ მინდვრებზედაც, და აქაც, ქალაქებსა და სოფლებში შეუწყვეტლათ იღვრება ხალხის სისხლი.

ხალხის ყველა მოთხოვნაზე მთავრობას ერთი პასუხი აქვს: სალდათის ტყვია, კაზაკის მათრახი, ციხე.

ეხლა, როდესაც რუსეთის ყველა კუთხეებში ხალხის უკმაყოფილების ტალღა აღიმართა, მთავრობას უნდა დაეძინოს და მოატყუოს ხალხი მით, რომ აღთქმას იძლევა, მოიწვიოს „სახელმწიფო საბჭო“, „ხალხის ღირსეული წარმომადგენლებისაგან“ შემადგარი. საბჭოს მოწვევის პროექტი უკვე მზად არის. ის თავის კანცელარიაში გამოიგონა შინაგან საქმეთა მინისტრმა ბულიგინმა.

ჩვენ მუშები, პოლიტიურ სახელმწიფოს „ოპეკის“ ქვეშ გატარებულ მთელი ჩვენი ცხოვრების გამოცდილებით, მტკიცეთ და გადაჭრით ვაცხადებთ, რომ ჩვენს — მუშათა კლასსა და რუსეთის მთავრობას შუა არაფერი საერთო არ არის. მეფის რეფორმები და კომისიები ჩვენ არ გვწამს, მეფის ბრძანებს ჩვენ არ ვცნობთ და არავითარი მეფის რეფორმებით ჩვენ არ დავკმაყოფილდებით.

გამოსავალი გზა იმ აუტანელი მდგომარეობიდან, რომელშიაც რუსეთი იმყოფება — ერთადერთია — ეს არის სრული მოსპობა მეფის მთავრობისა და მის ადგილას ხალხის-მიერ არჩეულ პირებისაგან შემდგარ მართველობის შემოღება (დემოკრატიული რესპუბლიკა). ამიტომ, ჩვენ მთელი ჩვენი ძალდონით ვთხოულობთ დამუშდნებელი კრების მოწვევას, რომელიც უნდა შესდგეს საყოველთაო, თანასწორ, ფარულ და პირ-

დაპირ ამრჩეულობით უფლების საფუძველზე ხალხის-მიერ არჩეულ წარმომადგენლებისაგან. რომ ამ დამუშდნებელ კრებაში ხალხის ნამდვილი წარმომადგენლები მოყვნენ, და არა იმავე მეფის მთავრობის დამქაშები, აუცილებლათ საჭიროა, საარჩევნო აგიტაციის თავისუფლებისთვის, ეხლავე განხორციელდეს თავისუფლება სიტყვისა, კრებებისა, კავშირებისა და ბეჭდვისა, პიროვნების და ბინის ხელშეუხებლობა, ეგრეთ წოდებულ პოლიტიკურ დამნაშავეების ამნისტია.

ნამდვილი ხალხის კრება მხოლოდ ასეთ პირობებში შეიძლება მოხდეს, მხოლოდ ის იქნება ხალხის კანონიერი წარმომადგენელი, მხოლოდ ასეთი კრების ბჭობას დაუგდებს ხალხი ყურს და ნდობით მოეკიდება.

ბულიგინის პროექტით-კი, სახელმწიფო საბჭოს იწვევენ არა ხალხის წარმომადგენლებიდან, არამედ მარტო შეძლებულ კლასებიდან; არა საყოველთაო, თანასწორ, ფარულ და პირდაპირ საარჩევნო უფლების საფუძველზე, არამედ ნახევარს მეფენიშნავს და ნახევარს უმთავრესათ მიწათ-მფლობელი — აზნაურობა და კაპიტალისტები.

ბულიგინის კამისიას იწვევენ იმ დროს, როდესაც ტყვისა და მათრახს ზუზუნია გააქვს და როცა მეფის „შავი რაზმები“ საზიზღარ მუშაობაშია! ასეთი საბჭო დაცინვაა ყველა იმისა, რაც ქვეყანას უნდა და რისკენაც მუშათა კლასი მიისწრაფვის.

იმათ, ვინც ასეთ მეფის საბჭოში შევა და, ბულიგინის ბრძანებით, იმოქმედებენ, ჩვენ გადაჭრით ვუცხადებთ, რომ ისინი ხალხის ინტერესების გამყიდველი და მეფის მთავრობის თანაშემწენი შეიქნებიან.

ვიმეორებთ: ერთად-ერთი გოსივრული და ნამდვილი გამოსავალი გზა რუსეთის აწინდელი მდგომარეობიდან, — ეს არის მეფის მთავრობის მოსპობა და მის ადგილას დემოკრატიულ რესპუბლიკის დამყარება.

ჩვენ ვიცით, რომ არც ერთი მთავრობა თავის ნებით არ იხრჩობს თავს იმ თოკით, რომელსაც მას თავზიანათ აწოდებდნენ; ჩვენ ვიცით, რომ კაპიტალისტებსა და მიწათ-მფლობელთა შორის ბევრი მომხრე და დამცველი გამოუჩნდება ჩვენ-მიერ შეძლებულ მთავრობას; ჩვენ ვიცით, რომ წინ გვიდევს მძიმე და საშინელი ბრძოლა, — ჩვენ ვიცით აგრეთვე, რომ ყველა ჩვენ მოთხოვნილებათა საცხებით შესრულება და განხორციელება შესაძლებელია მხოლოდ სახალხო აჯანყების წყალობით. ამიტომ, ჩვენ ვიწვევთ ყველას, ვისაც სული უდგია, ბრძოლის ველზე, უკანასკნელ ბრძოლაში საუკეთესო მომავლისათვის.

აღსდექით, ამხანაგებო, ხელი ხელ ჩაკიდებულნი საერთო მტერზე — მეფის მთავრობაზე! ჩვენ მოგიწოდებთ თქვენ, ჩვენ ვიცით, რომ გამარჯვების უამი მოახლოვდა.

გაუშარჯოს სახალხო მართველობას!

გაუშარჯოს დამუშდნებელ კრებას!

გაუშარჯოს საყოველთაო, თანასწორი, პირდაპირი, დაუშდნებელი კანონის ქრით ხმის მიცემას!

ბაქოს სარაიონოთა-შორისო კრება ბაქოს კომ. რ. ს. — დ. მ. პ. 5 ივნისი 1905 წ.

ცენტრალურ კომიტეტისაგან ჩვენ მივიღეთ უფრო სწორე და დაწვრილებითი ცნობები ჩრდილო-დასავლეთის კომიტეტის მესამე პარტიულ კრებაზე წარმომადგენლობის შესახებ.

ჩრდილო-დასავ. კომიტეტის განცხადება.

კონფერენციის „ცნობაში“ მე-3—4 გვ. წერია: ჩრდ.-დ. კომიტეტმა, რომელიმე დელეგატი გაგზავნა კრებაზე, მიიღო რა ცნობა იმის შესახებ, თუ როგორ უყურებს მას პარტიის ნაწილი, გამოგვიგზავნა ჩვენ განცხადება, რომ ის ამ დელეგატს უკან იწვევს, რადგან მან დათქმული პირობები არ აღასრულა (დელეგატმა კომიტეტის-მიერ ნაჩვენებ გზას არ მიჰყვა).“

ჩრდ.-დას. კომიტეტი აცხადებს:

1. სიტყვებიდან: „გამოგვიგზავნა ჩვენ“ უნდა დაფასდეს, —თითქმის ჩრდ.-დას. კომიტეტს კონფერენციისათვის განცხადება გაეგზავნოს. ნამდვილათ-კი, არავითარი ცნობა (განცხადება) ჩრდ.-დას. კომ. კონფერენციისათვის არასოდეს არ გაგზავნილა.

2. ჩრდ.-დას. კომ. არასოდეს არ მიუღია ისეთი დადგენილება, რომლითაც ის კრებიდან უკან აბრუნებდა თავის დელეგატს.

3. წერილი ჩრდ.-დას. კომიტეტის დელეგატის სახელზე, ჩრდ.-დას. კომ. ხელ-მოწერით, რომელიც, არა ჩრდ.-დას. კომიტეტის თხოვნით, „ისკრა“-ში დაიბეჭდა, და რომელიც ჩრდ.-დ. კომ. დელეგატის გამამტყუნებელ ბრალდების საფუძველზე შეიქმნა, მხოლოდ ჩრდ.-დ. კომ. სახელით იყო დაწერილი ჩრდ.-დ. კომ. აღმასრულებელ კომისიის-მიერ და იმისი შინაარსი, ერთი მხრივ, არავითარ გარდაწყვეტილებას თვით კომიტეტისას არ წარმოადგენს, ხოლო მეორე მხრივ, —საზოგადოებრივ კატეგორიულ დადგენილებას დელეგატის უკან-გამოხმობის შესახებ არ შეიცავს.

4) ტელეგრამა, რომელიც გაიგზავნა ამხ. მარტოვის სახელზე მას შემდეგ, რაც რომ მან ჩრდ.-დას. კომ. წერილი გამოუგზავნა მანდატის შესახებ და შეიპირა ტელეგრამა მის სახელზე ყოფილიყო ერთი სიტყვით: „აბეგზაფთ“ *), თუ დელეგატს უკან დაუბრუნებდით, —აგრეთვე აღმასრულებელ კომისიის-მიერ იყო გაგზავნილი, შემდეგის სიტყვების თან დამატებით: „ბრიფლიხ აუსფიურლიხ“ **), —რაიცა უჩვენებდა იმას, რომ კატეგორიული დადგენილება დელეგატის უკან დაბრუნების შესახებ არ ყოფილა მიღებული.

5. სწორედ ისე, როგორც თხოულობდა მანდატი, რომელიც ჩრდ.-დ. კომიტეტმა თავის დელეგატს მისცა, უკანასკნელმა კრებაზე მონაწილეობა მიიღო და არც ერთი დათქმული პირობა არ დაურღვევია.

გარდა ამისა ცენ. კომ. გვაცნობებს, რომ ჩრდ. დას. კ—მა კანონიერად სცნო მესამე კრება და მის-მიერ შემუშავებული წესდება მიიღო.

წერილი რედაქციის მიმართ.

„სოციალ-დემოკრატის“ (თბილისის „უმცირესობის“ კომიტეტის-მიერ ქართულ ენაზე გამოცემულ

*) გაუქმებულია.

**) დაწვრილებით წერილში.

გაზეთის დამატებაში) ბევრ სხვა არა ჰეშმარიტ ამბავთა შორის მე წავეითებ ამბავი იმის შესახებ, რომ ტვერის კომიტეტს, მას შემდეგ რაც ამხ. პარტულმა დელეგატობაზე უარი განაცხადა, კრებაზე თითქმის სხვა დელეგატიარ გაეგზავნოს. ნამდვილათ-კი საქმე ასე იყო: იმ საათშივე, როგორც-კი ამხ. პარტულმა დელეგატობაზე უარი განაცხადა, ტვერის კომიტეტმა მეორე დელეგატი ამოირჩია, რომელიმე კრების მუშაობაში კიდევ მიიღო მონაწილეობა. რას ნიშნავს ეს? უცოდინარობას, თუ პირდაპირ უსვინდისობას? ტვერის კომიტეტს რომ კრებაზე ყავდა თავისი წარმომადგენელი, ამის შესახებ ხომ „ცნობაშია“ არის აღნიშნული! ტვერის კომიტეტს მესამე კრება კანონიერად მიაჩნდა და მიაჩნია კიდევ.

ტვერის კომიტეტის დელეგატი მესამე კრებაზე რუს. სოც.-დემ. მუშათა პარტიისა.

გროზნოს ჯგუფის რეზოლუციები.

1. მივიღეთ-რა მხედველობაში, რომ ტერსკო-დაგესტანის კომიტეტი პარტიას ჩამოშორებულ ნაწილის ორგანიზაციაა, გროზნოს ჯგუფი, რადგან ის მესამე კრებას პარტიულ კრებად აღიარებს, ტერსკო-დაგესტანის კომიტეტის ორგანიზაციიდან გამოდის და მუშაობა სურს ან დამოუკიდებლად, ან პარტიულ ორგანიზაციის ხელმძღვანელობის ქვეშ.

2. მივიღეთ-რა მხედველობაში, რომ ტერსკო-დაგესტანის კომიტეტს ტერსკის ოლქის მხოლოდ მცირე ნაწილში მუშაობს (უფრო დიდ სამრეწველო ადგილებში ჩვენი ჯგუფი მუშაობს), ხოლო დაღესტანთან არავითარი დამოკიდებულება არ აქვს (იქ მხოლოდ ერთადერთი ჩვენი ჯგუფი მუშაობს), გროზნოს ჯგუფი პროტესტს აცხადებს იმის შესახებ, რომ ტერსკო-დაღესტანის კომიტეტს კავკასიის კრებაზე წარმომადგენლობა მიეცა. *)

„ისკრის“ მე-101 №-ში ამხ. გ. ვ. პლენანოვის შემდეგი წერილია დაბეჭდილი: „ამხანაგებო! კონფერენციის გარდაწყვეტილებანი, რომლებმაც ჩვენი პარტიის ცენტრალურ დაწესებულებათ სასიკვდილო ლახტი დაჰკრეს, მიიძღულებენ მე ც. ორგანოს“) რედაქტორობასა და საბჭოს მეხუთე (რომელიც მეორე კანონიერ კრების-მიერ იყო არჩეული) წევრობაზე ხელი ავიღო“.

პლენანოვი.

(გადმოგებულია „პროლეტარის“ მე-5 №-დან.)

პირი თბილისის „უმცირესობის“ კომიტეტის წერილისა, განჯაში გაგზავნილი.

„პატივცემულო ამხანაგო!“

„მიზამ გადმოგვცა, რომ თქვენ კავშირი გქონიათ დეპოს მუშებთან. მას მერე, რაც ჩვენი კაცი დაიჭირეს, ჩვენ კავშირი აღარა გვაქვს. ეხლა ჩვენ გავიგეთ უცხო პირისგან, რომ მანდ ეგრედ წოდებული

*) აქ სახეში უნდა მივიღოთ უკვე ყოფილი კონფერენცია კავკასიის „მუშაობის“.

რედ.

**) ამხ. პლენანოვს აქ სახეში აქვს ყოფილი ც. ორგანო რედაქციის შენიშვნა.

ბული „მეუმრავლესები“ მოსულან და ფულებსა კრებენ. საქმე იმაშია, რომ ეგენი „უზურპატორები“ არიან; აქედან მუშებმა გარეკეს ეგენი. ძველი კომიტეტი არსებობს და მოქმედობს, რადგანაც მუშები ვერ ეგუებიან მათ. ამიტომ ვჩქარობთ შეგატყობინოთ, რომ მოტყუებული არ დარჩეთ. გიგზავნით ამ მუშას, რომელიც ყველაფერს გადმოცემს დაწვრილებით.“*)

შემდეგ მისდევს ბეჭედი თბილისის კომიტეტისა.

მიღებულია განჯაში

12 მარტს 1905 წ.

კავკასიის კავშირის გამოცემანი.

1905 წ. იანვრიდან ივნისამდე

კავშირის კომიტეტის გამოცემანი:

მოწოდებანი — 1. „სათადარიგო ჯარის-კაცთ“ რ. 4800, ქარ. 6000, სომ. 3000; 2. „თბილისის შეერთებულ მუშებს“ რუს. 400, ქართ. 800, სომ. 400; 3. „ქართლ-კახეთის გლეხ-კაცობას“ ქარ. 6000, სომ. 3000; 4. „რა გამოირკვა?“ ქართ. 14000, სომ. 5000, რუს. 5000; 5. „საღდათებს“ სომ. 3000, რუს. 5000, ქართ. 4200; 6. „ყველა მუშაკაცებს და მუშა-ქალებს“ ქარ. 10000, რუს. 2000, სომ. 3000; 7. „1 მაისი“ ქართ. 10000, რუს. 2900, სომ. 2500.

ბროშურები: 1. „სოციალიზმზე“ (რიაღოვისა) ქართ. 2000, სომ. 2500, რუს. 2000; 2. „ლუკმა პურის ამბავი“ სომ. 2000; 3. „ობობა და ბუზი“ ქართ. 4000; 4. „სოფლის გაქირვებულ გლეხ-კაცობას“ (ლენინისა) ქართ. 3000; 5. „ახალ გზაზე“ (გალიორკისა) რუს. 1000; 6. „სარევოლიუციო სიმღერები“ რუს. 1300; 7. „ოთხი ძმა“ ქარ. 4000; 8. „გაკვრით პარტიულ უთანხმოებაზე“ ქარ. 2000, სომ. 1500, რუს. 1500; 9. „Разновидность Оппортунизма“ რუს. 1300, სომ. 1000; 10. „რევოლიუციონურ-დემოკრატიული დიქტატურა პროლეტარიატისა და გლეხკაცობისა“ („ვებროდიდან“) ქართ. 2000, რუს. 1000, სომ. 1000; 11. „წყს-დებო, მიღებული მესამე პარტიულ კრებაზე“ სომ. 400, რუს. 600, ქართ. 5000; 12. „კავშირის ორგანო „პროლეტარიატის ბრძოლა“ № 8 ქართ. 2500, სომ. № 5 1200; „პროლ. ბრძოლა“ ქარ. № 9. 2500, სომ. № 6. 1000, რუს. № 1. 1200.

თფილისის კომიტეტის („უმრავლესობის“) გამოცემანი.

მოწოდებანი: 1. „მოქალაქეთა-მიმართ“ ქარ. 2000, რუს. 1500, სომ. 1500; 2. განჯის ჯგუფის სახელით „იმსხვრევა ბორკილები“ ქართ. 500,

სომ. 800, რუს. 500; 3. „მუშის წერილი“ („ვებროდიდან“) ქართ. 5000, სომ. 1800, რუს. 1800; 4. განჯის ჯგუფის სახელით — „განჯის რაიონის მუშებს“ სომ. 700, რუს. 500, ქართ. 700; 5. „მარსელიეზა“ სომ. 1600, რუს. 500, ქართ. 500; 6. განჯის ჯგუფის სახელით „1 მაისი“ ქართ. 500, რუს. 500, სომ. 500; 7. „მოქალაქეთა მიმართ“ სომ. 1000, რუს. 1000.

ბაჟოს კომიტეტის გამოცემანი

მაისსა და ივნისს.

1. „ყველა პოლიციელთა მიმართ“ („ქალაქ ბაჟოს პოლიციელთა ჯგუფისაგან“) № 80. 2. „ამხანაგებს“ (როკეტენსკის ფლოტის დაღუპვა) № 71, 24 მაისს. 3. „მასიური პოლიტიკური გაფიცვა“ („პროლეტარის“ № 1-დანაა გადმოხეტილი) 4 ივნისს, № 84. 4. „მირზაბეგიანცის ფაბრიკის ყველა მუშებს“ 11 ივნისს № 89. (ქალაქის რაიონული კომიტეტისაგან). მირზაბეგიანცის ფაბრიკის მუშები № 89, 22 ივნისი. 5. „ყველა ამხანაგებს“ („გეს-მითი?“) 22 ივნისს № 97 3000. 6. „მუშათა კთხვა მეფის კამისსიებში“ 18 ივნისს № 94. 7. „მუშები და თვითმპყრობელობა“ 28 მაისს № 79. 8. „ახანაგებს“ („არმაზადის მუშებო!“) 5 მაისს № 63. 9. „პასუხი“ რუს მოღვაწეთა კომიტეტს“ (ორგანიზაციით-დაწყობილ რკინისგზის სოციალდემოკრატი მუშებისაგან) № 66, 8 მაისს. 10. „ლევენსონის ქარხნის მუშებს“ (შავ-ქალაქის რაიონულ კომიტეტისაგან) 8 მაისს, № 67. 11. „ამხანაგებს“ („Вот мы пережили печаль...“) 14 ივნისს, № 92. 12. „Еще о холуях его величества“ (ორგანიზაციულათ-დაწყობილ რკინისგზის სოციალდემოკრატი მუშებისაგან) № 81, 30 მაისს. 13. „შინაურ მოსამსახურეთა მოთხოვნ-ლებანი“ (სასტუმროსა და სხ. მოსამსახურეთა ცენტრალურ ჯგუფისაგან) № 70, 13 მაისს. 14. „ბაჟოს ყველა მუშებს“ 11 მაისს, № 69. 15. „Последняя ставка“, 21 მაისს, № 75. 16. „საკონს-ტრუქციო ბაზარი“, 15 მაისს, № 72. 17. „ახანაგებო!“ („შრომის ღღესასწაული“) № 64 ბ. კ. 19. „ბალახანის რაიონის ბიულლეტენი“ № 63, ბალახ. რაიონ. კ. 20. „ბაჟოს 120 მუშების რე-ვოლიუცია“ № 87, 5 ივნისს. 21. „Судь надь от-доме“ № 73. 22. „ამხანაგებო!“ № 88. 23. „ყვე-ლა მუშებსა და მოსამსახურეთ აქციონერულ საზო-გადოების „ვოტანისა“ № 86. 24. „ტერ-აკოფო-ვის“ ფირმის მუშათა და „ხელოსანთა“ (мастеровым) განცხადება № 90. 25. „ამხანაგებო!“ № 92.

ცნობა. ამ ნომრიდან „პროლეტარიატის ბრძო-ლა“ გამოვა სამ ენაზე: ქართულათ, სომხურათ და რუსულათ.

კავშირის კომიტეტი.

რედ.

სტამბა კავშირისა.

*) აი, რა საშვალეობით ცდილობენ ჩვენი „მეუმცირესენი“ მომხრეების შეძენას! განმარტება მეტი.